

ПРИМОРСКЕ НОВИНЕ

БУДВА, 28. ФЕБРУАР 1997.
ЦИЈЕНА 2 ДИНАРА

ИЗЛАЗИ МЈЕСЕЧНО • ГОДИНА XXV • БРОЈ 411

НАКОН ПРЕСУДЕ ВИШЕГ СУДА
О ДИЈЕЛУ ГРАДСКЕ ТВРЂАВЕ

ЦИТАДЕЛА И ДАЉЕ СПОРНА

-Незадовољан
министар културе, а Општина
Будва тражи
ревизију

Одлука Вишег суда у Подгорици по којој је некадашња аустроугарска касарна припала ПП „Имобилија“ по основу уговора о размјени са Министарством одбране СФЈ, није, по свему судећи, и тачка на вишегодишњем спор којим наша општина покушава да овај дио Цитаделе и градских бедема као споменика културе задржи и сачува од било какве трагике.

Прије мјесец дана реаговао републички министар културе Горан Ракочевић.

— Нијам како је министарство дозволило продају Цитаделе, тај антикултурни чин, дер тада изјеса био у свому позицији, али знам шта

ВИШЕГ СУД ЦРНЕ ГОРЕ

„ОСЛОБОЂЕНА“ ЗГРАДА ЕТНОГРАФСКОГ МУЗЕЈА

- Одијена тужба ранијих власника који су тражили деекспропријацију и отклоњене сметње за наставак радова

Ускоро треба да се наставе радови на уређењу Етнографског музеја у Старом граду који су чекали окончање судског спора. То пријече из одлуке Врховног суда Црне Горе о одбијању тужбе ранијих власника који су тражили деекспропријацију зграде јер, по њиховом тврђењу, корисник експропријације није у прописаном року извршио радове на објекту.

Врховни суд је тужбу одбио као неосновану сматрајући да, како се наводи у образложењу, одлучну чињеницу да правилно рješavanje у овој ствари представља вриједност изведенih радova na ekspoprisanom objektu u odnosu na visezinu naknade za eksproprijaciiju. Premea našem, i mišljenje

вјештака, који је Суд прихватио, вриједност изведенih radova na ekspoprisanim objektima za muzej je veća od radova izvedenih na objektu чија је комплетна санаџија са свим грађевинско-занатским радовима, по систему кључ у руке, била накнада за eksproprijaciiju. Taj споразум о накнади између ранијих власника и корисника eksproprijaciije је реализован у потпуности.

Сада су, dakle, створени услови за наставак радова на uređenju Etnografskog muzeja, што је и прво корак ка rješavanju pitanja muzejskog prostora u Starom gradu, с обзиром да још нијесу у потпуности rješeni imovinsko-pravni sporovi oko zgrade namijeњene za Arheološki muzej.

РЕДАКЦИЈА „ПРИМОРСКИХ НОВИНА“ ПОВОДОМ 25 ГОДИНА ЛИСТА
РЕСПИСУЈЕ ЈУГОСЛОВЕНСКИ

КОНКУРС ЗА ХУМОРЕСКУ

Радови са темом из свакодневног живота до пет шлајфни новинског прореда (до 30 mm) у четири примјерка, потписане пуним именом и презименом, и адресом, слати адреси „Приморске новине“ Трг сунца 1, поштански фах 14, 85310 Будва, с назнаком „за конкурс за хумореску“.

Конкурс за хумореску је отворен до 30. априла 1997. године. Кари ће одабрати три најбоље хумореске које ће добити прву, другу и трећу награду, а предложити редакцији још неколико радова за откуп. Награђени и откупљени радови ће се објавити у „Приморским новинама“. Један је трећи југословенски конкурс за хумореску „Приморских новина“. На првом, 1996. године, додијелене су само двије треће награде, Жарку Ђуровићу и Милошу Ђорђевићу, а 1989. године додијелене су прве три награде и шест откупних. Прву награду добио је Зоран Божковић, другу Драган Рајчић, а трећу Жарко Ђуровић. Друге награде су добили: Голуб Лазаревић, Јубиша Јовановић, Драган Матејић, Срећковић, Никола Мрвић и Војислав Станојевић.

ПРЕЗЕНТАЦИЈА НАШЕ ПОНУДЕ У ГЛАВНОМ ГРАДУ

БУДВА У БЕОГРАДУ

У кристалној дворани хотела „Хајат“, у Београду, пред великом бројем присутних, на веома лијеп начин, промовисана је туристичка и културна понуда будванске ривијере за наредну туристичку сезону: туристички филм „Море љубави“ ХТП „Будванска ривијера“, нови туристички спот Црне Горе са познатом манекенком Клаудијом Шифер, културно-туристичке и спортске манифестије фестивал Град-театар, Про бич сокер, тј. фудбал на плажи, и календар приредби Јадранског сајма.

Госте су поздравили и овим манифестијама говорили: предсједник Скупштине Републике Црне Горе Светозар Маровић, министри за туризам и спорт у Влади Црне Горе Иво Арменко и Божидар Ивановић, предсједник Општине Будва Жарко Миковић и директори Јадранског сајма и „Будванске ривијере“ Јанко Ражнатовић и Ђорђије Прибиловић.

Предсједник Скупштине Републике Црне Горе Светозар Маровић је између остalog рекао: На овај начин желимо учинити нешто боље, квалитетније и корисније за себе, своју породицу, предузете и своју земљу. Вјерујем, да нас ове успјешне ствари најбоље повезују и оздрављују од многих недостатака којих нисмо свјесни, а оне говоре како можемо битиближе свијету.

На свечаности у Београду потписан је и уговор о спонзорству између Одбојкашког савеза Југославије и ХТП „Будванска ривијера“.

Промоцији туристичке понуде будванске ривијере присуствовао је један број министара у савезној и републичкој влади, представници Туристичке организације Црне Горе, директори већих хотелско-туристичких предузећа из Црне Горе и Србије, велики број бизнисмена, културних и јавних радника и више од 40 новинара из земље и свијета.

Ранко Павићевић

ЈАДРАНСКИ САЈАМ

СТАРТ У МАРТУ

Јадрански сајам се ове године отвара ХХIII Сајамом исхране који ће се одржати од 25. до 28. марта, а почетком априла (8-12.) одржаће се XXI Салон намјештаја, опреме за хотелијерство и угоститељство, и унутрашње декорације

- За Сајам исхране и Салон намјештаја постоји велико интересовање излагача и већ су почеле да стижу пријаве - рекао нам је Јанко Ражнатовић, генерални директор Јадранског сајма. - У оквиру Сајма намјештаја ће бити организована првобитно приредба на нашем сајму и изјављење југословенске манифестије производа преиздавањем пољопривредних производа, планирајмо одржавање круглог стола о развоју Јадранског сајма. Очекујемо да се до краја ове године припреми потребна документација, а да 1998. почне изградња нових сајамских објеката.

На Јадранском сајму су, како смо сазнали од директора Ражнатовића, посебно ангажовани на изради предлога учешћа југословенске привреде на Левантинском сајму и тајчанском сајму са италијанском привредом. Јадрански сајам је, иначе, представник Јадранског сајма у Југославији, а овај задатак је добио од републичког министарства трансформације у циљу реализације сарадње владе Црне Горе и Џема.

Од 23. до 25. априла одржаће се VI Међународна туристичка берза, а од 14. до 17. маја сајам „Путовање“ који ће имати карактеристике највећe туристичke и пословne сајама, али и сајама спорта, културе и рекреације, иновације и промоција. Сајам ће имати и око 100.000 посетилаца, а југословенске манифестије производа ће бити организоване на 100.000 посетилаца. Сајам грађевинарства ће имати око 100.000 посетилаца и сајамови информатике, телекомуникација, културе и биоразноте од 23. до 27. септембра.

Базар robe широке потребе ће бити отворен од 5. маја до 5. октобра, а Јадрански сајам од 14. до 7. септембра.

ХТП „БУДВАНСКА РИВИЈЕРА“ УОЧИ СЕЗОНЕ

ВИШЕ СТРАНАЦА

У Хотелско-туристичком предузећу „Будванска ривијера“ се надају да ће овог јета устројстви број иностраних туриста и ноћењу у односу на 1996. године. Настављање је добра сарадња са израелским партнерима и овог јета се очекује да ће Израелци у хотелу „Будванске ривијере“ остварити око 35 хиљада ноћења. Са руског тржишта се очекује око 50, са польског седам, а са чешког око 15 хиљада ноћења. Понуда „Будванске ривијере“ још увијек нема добру профи на западном тржишту, тако да се не очекује много туриста из Енглеске и Њемачке. Ипак, „Монте Адрија“ ће у сарадњи са неколико мањих њемачких агенција довољи један број туриста са овог некад главног емитивног тржишта, очекује се Скандинавци, као и Италијани у - августи. У хотелима „Будванске ривијере“ је прошле године, иначе, остварено 40 хиљада иностраних ноћења, од чега половина са израелског тржишта.

Наша понуда није још увијек конкурентна на иностраном тржишту, али ће у „Будванској ривијери“ покушати да пропагандом, учешћем на сајмовима, студијским путовањима новинара итд. љепше објави наш туристички имидž. За пропаганду је, тако, издвојено четири милиона динара. Велике наде се полажу у ре-програмирање кредити који се не би враћају, него те паре поново усмјерије у припрему сезоне, а очекују се и средства из примарне емисије. То је све неопходно, јер су хотели, доловце, гладни инвестиција.

Домаће тржиште је и даље главно, а директор продаје Никола Кентера, сматра да се може очекивати промет на нивоу претходне године уз скромно повећање од пет до десет одсто. Цијене ће бити на прошлогодишњем нивоу према трошковној калкулатури, а објавиће се почетком априла прије Међународне туристичке базе у Будви.

Крајем марта отвориће се хотел „Авал“ уочи Сајма исхране, а овај хотел ће тада бити и домаћин конгреса италијанских туристичких агенција на коме се очекује око стотину учесника. То ће, свакако, бити импулс више за повратак Црне Горе на италијанско тржиште, јер ће се Италијани на лицу мјesta ујверити у квалитет наше туристичке понуде.

В. М. С.

„БУДВА '97“ У ЈУНУ

Фестивал медитеранске пјесме „Будва '97“ ће се одржати од 21. до 23. јуна, а коначан програм фестивала биће утврђен до краја марта. Изврши продуцент и организатор фестивала биће београдска „Ко-мун“ која је овај посао успјешно урадила и прошле године. Ово је закључак сједнице Управног одбора Фестивала медитеранске пјесме која је одржана 27. фебруара. Наглашено је да, као и прошле године, квалитет мора бити основа на одредница фестивала. Р. П.

УСПЈЕХ ВАТЕРПОЛИСТА

БУДВАНСКА РИВИЈЕРА У ЕВРОПСКОМ ВРХУ

Ватерполисти Будванске ривијере су успјели да се пласирају у полуфинале Купа побједника купова, а међу четири најбоља европска клуба наши ватерполисти су доспјели након побједе над Спартакусом из Волгограда (8:4 и 4:7).

Прву полуфиналну утакмицу Будванска ривијера је изгубила у Котору од грчког тима Вултагмени 4:5, а реванш сусрет се игра 1. марта у Атини.

IN MEMORIAM

НАРОДНИ ХЕРОЈ БРАНКО КОВАЧЕВИЋ - ЖИКА МОРНАР

У Београду је на Војно-медицинској академији 29. децембра 1996. године умро народни херој Бранко Ковачевић - Жика Морнар, један од четворо носилаца овог високог ратног одликовања рођених у нашој општини.

Рођен је 29. новембра 1924. године у селу Пријевор у сиромашној сељачкој породици. Основну школу и двије године електро-механичарског заната завршио је у Прилепу, а истовремено са занатом приватно је полагао два разреда гимназије. Редовно је завршио трећи и четврти разред гимназије и малу матуру у Скопљу 1940. године. По задатку СКОЈ-а, у који је примљен септембра 1939. године, одлази у машинску школу бивше југословенске војске у Кумбор. У школи организује скојевску организацију чији је секретар био све до слома бивше југословенске војске. Са својим скојевцима разбија војна складишта различитог материјала у Тивту и околини, и предаје их народу како не би допала непријатељу у руке. У једној од таквих акција ухваћена је једна скојевска група од стране жандармерије и предата окупационим снагама у Херцег-Новом, коју су касније пребацili у Јубљану. Овдје се организује састанак на коме се одлучује: остати у земљи на располагању Партији. Ејекство је успјело, а Ковачевић, као последњи из групе, креће према Црној Гори. На Мосору га хватају њемачке окупационе снаге и спроводе у заробљенички логор у Сарајево. Постлије два-три дана успијева да побјегне и из овог логора и крене према Србији, али њемачки војници га поново хватају у Врњачкој Бањи и депортују у Крушевцу. На уласку у Крушевца, уз помоћ грађана и једне омладинске групе, бежи из колоне, креће се два дана на овој територији, пресвлачи у цивилну одјећу и креће према Нишу. У Сталаћу га хватају Бугари и с осталим заробљеним војницима депортују у сабирни логор Горња Джујма у Бугарској. Постлије мјесец дана, приликом једног транспорта, успијева да побјегне и дође у Сурдулицу. Овдје се повезује са скојевском и партијском организацијом и по задатку прикупља оружје, муницу и другу војну опрему бивше југословенске војске. У то vrijeme се и запошљава у хидроелектрани Масурица као погонски електричар где, користећи ову околност, прикупљени ратни материјал крије у склоништу испод бране.

Оваква његова интензивна активност скреће пажњу бугарских власти, па ускоро мора да напусти Масурицу и пређе у Лесковац ван бугарске окупационе зоне. Запошљава се у фабрици плугова као погонски електричар и повезује се са скојевском организацијом. Једна од првих успјешних акција је прављење и растројање бодљикових пирамида на путу Ниш-Скопље, чиме се отежава транспорт непријатељским возилима. Сљедеће акције биле су: паљење квислиншке штампе „Ново време“, немачких камиона на лесковачким улицама, паљење пшенице прикупљене за окупатора, учествовање у уништењу непријатељских обавјештајаца и других издајника. У то vrijeme, због опасности да буде ухапшен, бива упућен с групом скојевaca у партизански одред на планини Кукавици. Како већ посједује одређена војничка знања (као питомац војне школе старе југословенске војске), постављен је за десетara омладинске десetine, а затим са својом десетином и групом старијих другова одлази на подручје Лебана-Јабланичког краја, где се од њих формира језгро будућег јабланичког партизанског одреда.

У сastavu ovog odreda као десетar oмладинске десetine учествује у svim akcijama koje odred u tom periodu izvodi u okolini Lebana gdje je djelovala њemacka kaznena ekspedicija. U toku jedne od borbi, kada su razbijeni bočni napadi četničke grupe Košte Pećanca, samoinicijativno se odvojio od glavnine odreda i sa svojom desetinom zašao u pozadinu њemackih snaga do samog љemackog komandnog mјesta. Tu uspijeva da likvidira dva љemacka podoficira, ažutanta љemackog komandanta i samog komandanta. Tako su osuđene daљe борбене akcije nепријатеља, љихови редови су дезорганизовани, па су их партизансke snage primorale na бјекство, наносећи им велике губитке у материјалу и људству. Сјутрадан непријатељ је поново извршио напад због одмазде nad цивилnim становniшtvom, stoga se odred povlaчио према Лецу. Бранко Ковачевић, с два друга, наоружани с два puškomitrailera, остали су на putu Леско-

вац-Лебане као заштитnica odreda. Oni uspijevaju da zadrže nепriјатељa oko pet часova, nanošeći im osjetne gubitke. Za to vrijeme stanovništvo Lebana je uspjelo da napusti grad па су љemacki vojnici ušli u prazan grad. Postlije ove akcije учествујe u многim drugim koje je odred izvodio i u napadu na bugarski garnizon koji se stadio-nirao u Bojničku. Sa svojom grupom Kovačević dolazi do škole где су se nalazile načnbrojnjice snage bugarskog garnizona i bombarima i rучno pravljenim minama uništava veliki broj nепriјатељskih vojnika.

Do aprila 1942. godine остајe na području Pustе реке, u Puštoričkoj чети, koja je na tom području bivala u slobodnu teritoriju. Uz svakodnevne borbe с nепriјатељem, sve do okončanja I nепriјатељске ofanzive, остајe na ovom području. Potom са два druga napušta Jablanicu i preko Pasjače i Jastrešića krene prema Шумадији.

Na Glediću kod Gruža upada u četničku zasjedu, dva druga gina, a on, raňen, uspijeva da se izvucne i prebaći do Rudnika, gde ostaje do održavanja. Samoinicijativnim akcijama skreće pažnju I šumadijskog odreda na sebe. Krajam 1942. godine uspijeva da se poveliće s preostalim snagama I šumadijskog odreda. U ovom odredu obavљa dužnost komandira чете, a kasnije, tokom 1943. godine, biva postavljen za komandira Kacherske чете s kojom izvodi sve naredne akcije. Po zadatku je formirao diverzantsku grupu s kojom je u drugoj polovini 1943. godine izveo niz samostalnih akcija (rušenje vozova, miniranje puteva i uništenje nепriјатељске живе sile). Poslednji zadaci ove grupe bili su uništenje nепriјатељske obavještajne mreže i љihovih saradnika i ubijanje pojedinih kvislina. Ove zadatke obavљa sve do postavljanja na dužnost zamjenika komandanata II šumadijske brigade 1944. godine.

Pošto se указала потреба за поновним формирањем diverzantske grupe Branislav Kovačević dobija ovaj zadatak, formira grupu i s njom obavlja specijalne zadatke sve do prelaska na dužnost komandanta bataljona II Šumadijske brigade u avgustu 1944. godine. Tokom rata rađavan je dvanaest puta, a izazvan je kao komandant bataljona. Odlikovan je s više ratnih i mirnodoljskih odlikovanja. Nosič je Partizanske spomenice 1941. godine. U KPJ je primljen avgusta 1943. godine. Za narodnog heroja Jugoslavije proglašen je 5. jula 1952. godine. Nakon rata bio je oficir u Generalstvu Jugoslavenske narodne armije, a penzionisan je 1956. godine u činu potpukovnika JNA. Postlije penzionisanja povremeno je живио u Budvi gdje je sagradio porodичnu stambenu zgradu. Postlije rata nije se bavio političkim radom.

Narodni heroj Branislav Kovačević - Žika Mornar je сахрањен у Београду, у Алеји заслужних грађана.

Molimo preplatnike da preplatu na „Приморске новине“ за 1997. годину уплате до 20. марта ове године и измире (евентуална) dugovanja za прошлу годину. Претplata на један примјерак листа за 1997. годину (планира се 12 бројева) износи 40 динара и може се уплатити на жироплатити.

ПРЕПЛАТИТЕ СЕ НА „ПРИМОРСКЕ НОВИНЕ“

Чун ЈП „Информативни центар“ Будва број 50710-603-5-2853 код НБЈ-ЗОП Будва, или директно на благајни ЈП „Информативни центар“. Медитеранска број 4.

Наредни број слагамо само уредним претплатницима.

ЈП ЗА УПРАВЉАЊЕ МОРСКИМ ДОБРОМ ЦРНЕ ГОРЕ

ПЛАЖЕ ЗА - СВАКОГА

Јавно предузеће за управљање морским добром Црне Горе сумира сваке године резултате протекле и утврђује задатке за наредну сезону. На подручју будванске општине стање у 1996. години се сматрају у овом предузећу, може оцјенити задовољавајућим, посебно ако се имају у виду укупан број гостију и купача на плажама. Уговорима о коришћењу морског добра уступљене су скоро све плаže, а три купалишта су први пут уређена. Највећи дио корисника је обезбиједио редовно чишћење, одржавање и опремање плаџа, а видљива унапређења остварена су на Бечићкој плаžи. На подручју општине Будва су у највећој мјери испоштвани услови о постављању и дјелатности привремених објеката. Готово у цјелини је укинута припрема и продаја хране на отвореном простору, иако је и поред стаљне контроле евидентирају велики број слуčajeva уличне продаје. У цјелини је, такође, испоштвана одлука предузећа о плану коришћења и висини цијена улазница за плаџе. Већина корисника се труди да испоштује преузете обавезе, али је и даље присутан проблем недовољне опремљености купалишта, недостатак санитарних објеката, непроточавање урбанистичко-техничких услова за постављање привремених објеката, низак степен услуга које се пружају, као и одржавање чистоће на дјеловима плаџа на којима је улаз бесплатан.

У ЈП за управљање морским добром су окренuti припреми за предстојећу сезону, а усвојеним програмом мјера и активности предвиђено је да се раскину уговори са свим корисницима који нијесу показали потребни ниво квалитета коришћења морског добра, и, с друге стране, да се продуže уговори с корисницима морског добра који су квалитетно и уредно извршавали уговорене обавезе. У заједници с министарством туризма и привредних и туристичких субјеката утврди се програм коришћења и организације свих плаџа и купалишта како би обезбиједили гостима да у сваком туристичком мјесту има на располагању плаџе или дио плаџе без плаћања улазнице, односно могућности избора различитих

- Прошla сезона - задовољавајућa
- У сваком туристичком мјесту плаџе без и са улазницама
- Планови за уређење плаџа, шеталишта, паркова...

СТОП ЗА "ПРИВРЕМЕНЕ"

Економска криза протеклих година је условила велики број импровизованих угоститељских објеката, продаја разне трговинске робе, воћа, поврћа и других прехrambenih производа у централним дјеловима Будве. Поред тога, на главним шеталиштима су роштиљи, аутоприколице за припрему хране, кување и печење кукуруза... па оваква "сива" туристичка понуда озбиљно пријети да економски угрози регуларно угоститељство и трговину. Отворени шанкови за једноставне угоститељске услуге претворили су се у огромне терасе са "живом музиком", а обични киосци у продавнице мјешовите робе. Ова врста угоститељства се до те мјере охрабрила да су се почели постављати отворени захтјеви, често праћени притисцима, да се уместо обичних отворених шанкова граде спратни ресторани.

Ово је дио писма директора Јавног предузећа за управљање морским добром Црне Горе Рајка Миховића које је у вези проблема привремених објеката у нашој општини упутио републичким министарствима туризма и уређења простора, Туристичком центру и општини Будва.

Јавно предузеће за управљање морским добром није у протеклом периоду одобрило ни један нови "угоститељски објекат" овог типа у Будви, већ је један број њих и уклонило, па се у писму наглашава да би било добро да се отпочне с постепеним уклањањем привремених објеката у центру Будве у циљу враћања угоститељства у ресторану, кафана и остале угоститељске објекте трајног карактера, враћања трговине са улица у продавнице и бутике, и враћања продаје воћа и поврћа на пијаце и у продавнице. Један од најилustrativnijih пријема проблематичне "привремености" јесте, наглашава се у писму, објекат-барац на старој аутобуској станици у Будви где су свим објектима истекла вишегодишња одобрења која им је издата општинска управа.

- Предлажемо Вам да у оквиру програма реафирмације туризма у Будви урадимо програм постепеног уклањања ове врсте објеката из најужег центра Будве, а Јавно предузеће за управљање морским добром је спремно да предузме све што је у његовој моћи да се зауставе негativne и активирају позитивне промјене у туристичкој понуди - истиче се на крају писма директора ЈП за управљање морским добром Рајка Миховића уз очекивање позива на сарадњу оних којима је писмо упућено - министарства туризма и уређења простора, Туристичког центра и Општине Будва.

категорија купалишта (јавно купалиште са бесплатним улазом и слободним уносом реквизита, градско купалиште са извесним ограничењима, хотелска купалишта на којима приоритет имају хотелски гости, и специјалне плаџе - ФКК и друге - чији би се режим коришћења посебно дефинисао). Планира се и више акција на уређење наше ривијере. Између осталог, проширење пješčanog стазе уз Словенску плажу од Савичића потока до Грјевиће и постављање градске расvjete уз стазу, сајенje дрвореда (у сарадњи са општином) уз пješčanu стазу на Бечићкој плажи, санирање дрвеног моста на Грјевићи, скидање бетонских елемената са пješčanog dijela Словенске плаже, дорада пристаништа у Петровцу, заштита зеднила у парку у Петровцу, регулација потока на Бечићкој плажи...

ТУРИСТИЧКИ ПРОМЕТ У ОПШТИНИ БУДВА У 1996 ГОДИНИ

Мјесец	Укупно гостију	Домаћи	Странци	Укупно ноћења	Домаћи	Странци
Јануар	1.031	992	39	4.217	4.142	75
Фебруар	876	810	66	4.145	3.907	238
Март	1.805	1.691	114	5.855	5.148	707
Април	7.895	7.792	103	27.364	26.867	497
Мај	21.063	20.790	273	88.764	87.541	1.223
Јун	32.253	31.203	1.050	244.963	238.721	6.242
Јул						

ИНТЕРВЈУ

ДРАГАН ДУЛЕТИЋ, ПОТПРЕДСЈЕДНИК ОПШТИНЕ БУДВА И ПРЕДСЈЕДНИК КООРДИНАЦИОНОГ ОДБОРА ЗА ПРИПРЕМУ И ПРАЋЕЊЕ ТУРИСТИЧКЕ СЕЗОНЕ

КАКВА ПОЛИТИКА, ТАКВА - ЖЕТВА

Почетак године је вријеме када почињу интензивније активности на припреми туристичке сезоне. Тим поводом саговорник „Приморских новина“ је Драган Дулетић, потпредсједник Општине Будва и предсједник Координационог одбора за припрему и праћење туристичке сезоне.

- У току су припреме за предстојећу туристичку сезону које, свакако, подразумијевају претходну анализу протекле сезоне. Како из угла Координационог одбора оцењујете прошлогодишњу сезону, како су реализовани планови и договори, шта је било позитивно, а шта негативно?

• Општина Будва, као најпознатији љетњи туристички центар у нашој земљи има врло озбиљне и амбициозне пројекте на плану побољшања квалитета своје туристичке понуде у наредном периоду приближавања трећем миленијуму.

Одговорно настојимо да благовременим и координираним активностима надлежних привредних субјеката, јавних комуналних предузећа, органа државне и локалне управе, затим јавних и других установа из различитих областима друштвеног живота, из године у годину побољшамо одређене квалитеете у структуре туристичког производа. Општине у најширем смислу те ријечи и то како у његовом привредном дијелу (хотелски и др. смјештајни капацитети, плаже и купалишта и сл.), тако и у сецундарном (комунална привреда, локални саобраћај, комунално-саобраћајна инфраструктура, јавна расvjета, ПТТ комуналне, трговина, електро-мрежа и сл.) и у терцијалном дијелу туристичког производа (култура, спорт, фестивали, медијски атрактивни туристичко-спортивске манифестије и спектакли, пропаганда, информациони системи и сл.)

Координациони одбор је на сједници од 3. фебруара ове године извршио темељну анализу функционисања прошлогодишње туристичке сезоне, користећи резултате научних истраживања јавног мњења, на најчвршим туристичким емитивним подручјима у земљи (Војводина, Београд) као и у Републици Македонији, која смо спроводили прошле године.

На темељима тих, и не само тих, информација идентификовали смо одређене пропусте и проблеме који су били присутни у прошлогодишњој сезони, и на тим основама конципирали политику припрема за ову годину.

Одбор је оцјенио прошлогодишњу туристичку сезону успјешнијом од претходне из најмање два разлога:

1. Остварено је 1.641.546 ноћења у свим видовима смјештаја, што је за 7,4% више у односу на 1995. годину; 2. Идентификован

зних научно-образовативних склопова, конгреса, семинара, савјетовања, ћачких екскурзија и слично, тако да у принципу, уважавајући објективне услове пословања наше туристичке привреде који су још увијек доста тешки и дестимулативни, можемо и морамо бити - релативно задовољни.

Сектор комуналне привреде са свим пратећим комуналним делатностима такође остварује, надамо се, видне квалитетне помаке на боље у односу на ранији период, премда у овом сектору никада не требамо бити презадовољни, јер је карактер послова такав да утицај до ста различити, а потребе из године у годину све веће и веће.

Систем ПТТ комуникација се такође може оцјенији више него успешним, јер је Будва град који у нашој земљи има највећи број инсталirаних телефонских прикључака (11.000) у односу на број становника (15.000). Јавна безбедност, очувања јавног реда и мира, снабдевеност тржишта прехrambenim производима као и робом широке потрошње, квалитет „културе“ туристичке понуде као и разни модалитети културно-спортске забаве и анимације гостију, такође се могу оценији изузетно успјешним.

Оно чиме засигурно не можемо бити задовољни, јесте проблем функционисања локалног саобраћаја у току главне туристичке сезоне, затим хроничан недостатак довољног броја паркинг места у току „шипица“ туристичке сезоне на појединим просторима Општине, недовољно квалитетно организована и опремљена здравствена служба хитне помоћи коју Министарство здравља Републике Црне Горе мора под хитно кадровски и са опремом ојачати у току глavne туристичke сезоне.

Такође нисмо задовољни бројем јавних говорница у нашој општини (има их врло мало), ако ни мјестима и изгледом тзв. услужних јавних говорница, чије услуге су се пружале корисницима, прошле туристичке сезоне, чак и по парковима, дрвећу и сл. Има доста проблема и са категоризацијом смјештајних капацитета у домаћој радиности, као и приватних ресторана, затим проблеми који су већ постали традиционални у вези пријављивања гостију, легалитета издавања лежајева у приватном сектору и по том основу наплате одређених јавних прихода (барања такса и др.).

Имамо доста разумијевања, с обзиром на објективне околности на тржишту и стања у нашој привреди, за рад надлежних општинских и републичких инспекциских органа, међутим има простора и потребе за још одговорнију и квалитетнију организацију надзора над законите ради појединих лица и

понуде или општина. Одговорност Општине је знатно шира од њене надлежности па се намеће питање како ускладити припреме сезоне на оним сегментима који су изван надлежности општине. Каква је досад била пракса и како ће у наредном периоду контактирати са разним органима и службама које нијесу „под општином“ а веома су значајне и битне за квалитетне припреме и току туристичке се-

САОБРАЋАЈ

Саобраћај сваке године тражи нова побољшања. Улице, паркинзи, тротоари... Шта је урађено између двије сезоне и шта се планира до нареднog љетa?

■ У Будви се у последње вриједне доста интензивно граде поједини пословно-стамбени објекти, чак и много брже него што то захтијевају тренутне потребе одрживог развоja појединих дјелova наше Општине, тако да је питање изградње прateћe мобилне и стационарне саобраћајне инфраструктуре (улице, паркинзи, тротоари и сл.) око тих објеката, увијek отворено и актuelno pitaњe, koje treba da prati ovu dinamiku gradnje, da bi pojedina naselja izgledala uredno i da bi bila funkcionalna.

Da se ne gradi i dosta „bespravno“, to i ne bi bio neki veliki problem pratiti ovaj templo stambene gradnje neopkhodnom komunalno-saobraćajnom infrastrukturom. Međutim, poshto se kod bespravno sagrađenih objekata ne plaftaju uredno i na vrijeđe „komunalije“ neopkhodne za ujređenje gradskog građevinskog zemljišta, izgradnja ovakve infrastrukture postaje sve veći problem za sve nas koji se bavimo upravljanjem gradskim građevinskim zemljištem. No, i pored toga, do sada je dosta ugrađeno u pojedinim naseljima, dosta radova je u toku narocito u naselju Podkošlju, Regino, Gospoština, pojedini dijelovi Petrovca itd., a do kraja godine se planiira realizovati Program investicijskih aktivnosti u vrijeđnosti od oko 50 miliona dinaara, na prostoru čitave Opštine.

■ Такође нисмо задовољни бројем јавних говорница у нашој општини (има их врло мало), ако ни мјестима и изгледом тзв. услужних јавних говорница, чије услуге су се пружале корисницима, прошле туристичке сезоне, чак и по парковима, дрвећу и сл. Има доста проблема и са категоризацијом смјештајних капацитета у домаћој радиности, као и приватних ресторана, затим проблеми који су већ постали традиционални у вези пријављивања гостију, легалитета издавања лежајева у приватном сектору и по том основу наплате одређених јавних прихода (барања такса и др.).

Имамо доста разумијевања, с обзиром на објективне околности на тржишту и стања у нашој привреди, за рад надлежних општинских и републичких инспекциских органа, међутим има простора и потребе за још одговорнију и квалитетнију организацију надзора над законите ради појединих лица и

зоне (ЈП за управљање морским добром, здравство, полиција, инспекција, ПТТ, снабдевање електричном енергијом...)?

■ У туризму постоји основно

гесло да све мора бити подређено захтјевима и прохтјевима госта, тако да тражење „кривца“

за одређене пропусте није решење за разриješavanje problema, као ини строго обазирање посебно на цељима људи Општине, када је упитањu подјела надлежности измеđu привреде, државне управе и локалне управе, као метод рада у свим тим дosta kompleksnim poslovima pripreme turističke sezone.

Свако је у тој подјeli nadležnosti dobitio određena prava i određene obaveze koje je dužan izvršiti, a kao limiterajući faktor se dosta puta испостави проблем недостатка материјалnih и finansijskih sredstava za završetak tih poslova, posebno u današnje vrijeđe opštite

zapravo opštite

ДР МИРОСЛАВ ЛУКЕТИЋ: Друштва и организације из области туризма у Будви 1922 - 1941. (2)

„МОГРЕН“

- Друштво за пољепшавање и пошумљавање Будве и саобраћај странаца

„Угледном Општинском управитељу Будве.

Грађани Будве, задојени љубављу, да њихов град не само не заостаје за другим градовима, него и да буде узорок другима, па да процвати у љепоти, чистоти и реду и да буде што више похађан од странаца који би односили из Будве најљепшие успомене, задужили су се и установили друштво за пољепшавање и пошумљавање Будве и околице и за саобраћај путника, којег су називали „Могрен”, да им тај красни крај и величанствени дио Будве буде војом, узорком и подстицјем за њихов племенитим рад” – како се поред осталог, у акту број 1, од 6. фебруара 1926. којим је Општина обавјештена о оснивању новог друштва. Друштво изражава наду да ће га Општина подржати и предлаже јој да се некретнине – насаде, жардине, цесте и слично, уступи друштву, а оно ће тиме растерети општински буџет, јер неће морати радити оно што је друштво преузело. Друштво је свјесно да је Општина сиромашна, али се нада да ће Општина помоћи његов рад и да ће органи чувати имовину древеће, саднице и др. и да казне иду у корист друштву. Моли се Општина да све припомоћи за уређење и уљепшавање Будве уступи друштву. Акт су потписали предсједник друштва „Могрен” Трипо Рафаели, иначе предсједник Среског суда у Будви и секретар Никола Медин, угледни Будваник и активиста. Допис је датиран 6. фебруара 1926. године и носи број 1. Значи ново друштво је формирано ускоро послије престанка рада друштва за промет странаца.

Мада се у допису упућеном Општини не спомиње старо друштво, у даљој преписци са странакама, док није штампан нови меморандум и направљен нови печат, употребљаван је меморандум и печат старог друштва. Општинско управитељство Будве је поздравило одлуку о оснивању друштва „Могрен” и у акту број 356, од 26. фебруара 1926. године изразило спремност за сарадњу¹. У ту сврху Општина уступила друштву свој парк на обали, све дрвореде, општинске цeste и у општини све некретнине власности ове Општине, да друштво може на истима обављати оне радње, које служе на напредак, слободитак и пољепшавање тих некретница. Може слободитак на свим општинским земљама радити и подизати насаде, садити древеће и друге биљке према својој учинавањности... Општина ће штитити насаде и ударати казне”. Редар ће бити задужен да нази на насеље и чистоћу. Глобе ће уступати друштву и додзначити сваку своту која у те сврхе буде додијељена. Ова општинска одлука о казнама почела је да се одмах примјењује и међу првима је казну морао да плати Иво Рађеновић, трговац из Будве. Ево зашто је плаћена казна и ко је одредио. Редар Андрија Божковић је приликом јутарњег обилaska градског парка нашао у њему три гуске и ходно наређеној гуске је затворио. Накнадно је утврдио да гуске припадају Иву Рађеновићу, са чијег је умања у суседству, стигле у парк. Редар је поднnio писмени изједијат о овоме предсједнику општине. У то вријеме предсједник општине Будва био је Мило Рађеновић, рођени брат Ива Рађеновића. Предсједник је казнио брата са 30 динара глобе и након тога гуске су враћене власнику. Казна је уплаћена друштву „Могрен”, о чему је секретар обавијестио Општину актом од 9. априла 1926. године.

Општина је донијела одлуку да се новац који буде додијељивао друштву „Могрен” троши искључиво намјенски и да се положи на неку сојидну банку под условом да га лично могу подизати предсједник Општине и предсједник друштва.

Прилика је да се истакне да је ове исте године када је формирано друштво „Могрен” учињен пошумљавањем парка најчешћим и највећим начином, та да се од истих чланова посетилаца и виђенијих мјештана чују и измјене мисли у погледу усавршавања питања промета странаца. У допису број 618, од 19. јула 1926. г. између осталог пиши: „Сматрајући да је подизање наше ривијере и усавршавање и усавршавање промета странаца једно од најважнијих питања за опстанак нашег краja, ова Управа даје иницијативу и предлаже да Општина Будванска, обавије паштровске и Општина Спичанска једне вечери окупу по могућности све посетиоце наше ривијере у велику салу Јадранске задруге у селу Пржном те да се од истих чланова посетилаца и виђенијих мјештана чују и измјене мисли у погледу усавrшавања питања промета странаца. У допису број 618, од 19. јула 1926. г. између осталог пиши: „Сматрајући да је подизање наше ривијере и усавrшавање и усавrшавање промета странаца једно од најважнијих питања за опстанак нашег краja, ова Управа даје иницијативу и предлаже да Општина Будванска, обавије паштровске и Општина Спичанска једне вечери окупу по могућности све посетиоце наше ривијере у велику салу Јадранске задруге у селу Пржном те да се од истих чланова посетилаца и виђенијих мјештана чују и изmјene mисli u pogledu usavršavanja pitaњa prometa stranača. U dopisu broj 618, od 19. jula 1926. g. između ostalog piši: „Smatrajući da je podizanje naše riviјere i usavršavanje i usavršavanje prometa stranača jedno od najvažnijih pitaњa za opstanak našeg kraja, ova Uprava daže i inicijativu i predlaže da Opština Budvanska, obaviće pashtrovske i Opština Spičanska jedne večeri okupu po mogućnosti sve posjetioce naše riviјere u veliku salu Jadranske zadruge u selu Pržnom te da se od istih članova posjetilača i viđenijih mještana čuju i izmjeni misli u pogledu usavršavanja pitaњa prometa stranača. U dopisu broj 618, od 19. jula 1926. g. između ostalog piši: „Smatrajući da je podizanje naše riviјere i usavršavanje i usavršavanje prometa stranača jedno od najvažnijih pitaњa za opstanak našeg kraja, ova Uprava daže i inicijativu i predlaže da Opština Budvanska, obaviće pashtrovske i Opština Spičanska jedne večeri okupu po mogućnosti sve posjetioce naše riviјere u veliku salu Jadranske zadruge u selu Pržnom te da se od istih članova posjetilača i viđenijih mještana čuju i izmjeni misli u pogledu usavršavanja pitaњa prometa stranača. U dopisu broj 618, od 19. jula 1926. g. između ostalog piši: „Smatrajući da je podizanje naše riviјere i usavršavanje i usavršavanje prometa stranača jedno od najvažnijih pitaњa za opstanak našeg kraja, ova Uprava daže i inicijativu i predlaže da Opština Budvanska, obaviće pashtrovske i Opština Spičanska jedne večeri okupu po mogućnosti sve posjetioce naše riviјere u veliku salu Jadranske zadruge u selu Pržnom te da se od istih članova posjetilača i viđenijih mještana čuju i izmjeni misli u pogledu usavršavanja pitaњa prometa stranača. U dopisu broj 618, od 19. jula 1926. g. između ostalog piši: „Smatrajući da je podizanje naše riviјere i usavršavanje i usavršavanje prometa stranača jedno od najvažnijih pitaњa za opstanak našeg kraja, ova Uprava daže i inicijativu i predlaže da Opština Budvanska, obaviće pashtrovske i Opština Spičanska jedne večeri okupu po mogućnosti sve posjetioce naše riviјere u veliku salu Jadranske zadruge u selu Pržnom te da se od istih članova posjetilača i viđenijih mještana čuju i izmjeni misli u pogledu usavršavanja pitaњa prometa stranača. U dopisu broj 618, od 19. jula 1926. g. između ostalog piši: „Smatrajući da je podizanje naše riviјere i usavršavanje i usavršavanje prometa stranača jedno od najvažnijih pitaњa za opstanak našeg kraja, ova Uprava daže i inicijativu i predlaže da Opština Budvanska, obaviće pashtrovske i Opština Spičanska jedne večeri okupu po mogućnosti sve posjetioce naše riviјere u veliku salu Jadranske zadruge u selu Pržnom te da se od istih članova posjetilača i viđenijih mještana čuju i izmjeni misli u pogledu usavršavanja pitaњa prometa stranača. U dopisu broj 618, od 19. jula 1926. g. između ostalog piši: „Smatrajući da je podizanje naše riviјere i usavršavanje i usavršavanje prometa stranača jedno od najvažnijih pitaњa za opstanak našeg kraja, ova Uprava daže i inicijativu i predlaže da Opština Budvanska, obaviće pashtrovske i Opština Spičanska jedne večeri okupu po mogućnosti sve posjetioce naše riviјere u veliku salu Jadranske zadruge u selu Pržnom te da se od istih članova posjetilača i viđenijih mještana čuju i izmjeni misli u pogledu usavršavanja pitaњa prometa stranača. U dopisu broj 618, od 19. jula 1926. g. između ostalog piši: „Smatrajući da je podizanje naše riviјere i usavršavanje i usavršavanje prometa stranača jedno od najvažnijih pitaњa za opstanak našeg kraja, ova Uprava daže i inicijativu i predlaže da Opština Budvanska, obaviće pashtrovske i Opština Spičanska jedne večeri okupu po mogućnosti sve posjetioce naše riviјere u veliku salu Jadranske zadruge u selu Pržnom te da se od istih članova posjetilača i viđenijih mještana čuju i izmjeni misli u pogledu usavršavanja pitaњa prometa stranača. U dopisu broj 618, od 19. jula 1926. g. između ostalog piši: „Smatrajući da je podizanje naše riviјere i usavršavanje i usavršavanje prometa stranača jedno od najvažnijih pitaњa za opstanak našeg kraja, ova Uprava daže i inicijativu i predlaže da Opština Budvanska, obaviće pashtrovske i Opština Spičanska jedne večeri okupu po mogućnosti sve posjetioce naše riviјere u veliku salu Jadranske zadruge u selu Pržnom te da se od istih članova posjetilača i viđenijih mještana čuju i izmjeni misli u pogledu usavršavanja pitaњa prometa stranača. U dopisu broj 618, od 19. jula 1926. g. između ostalog piši: „Smatrajući da je podizanje naše riviјere i usavršavanje i usavršavanje prometa stranača jedno od najvažnijih pitaњa za opstanak našeg kraja, ova Uprava daže i inicijativu i predlaže da Opština Budvanska, obaviće pashtrovske i Opština Spičanska jedne večeri okupu po mogućnosti sve posjetioce naše riviјere u veliku salu Jadranske zadruge u selu Pržnom te da se od istih članova posjetilača i viđenijih mještana čuju i izmjeni misli u pogledu usavršavanja pitaњa prometa stranača. U dopisu broj 618, od 19. jula 1926. g. između ostalog piši: „Smatrajući da je podizanje naše riviјere i usavršavanje i usavršavanje prometa stranača jedno od najvažnijih pitaњa za opstanak našeg kraja, ova Uprava daže i inicijativu i predlaže da Opština Budvanska, obaviće pashtrovske i Opština Spičanska jedne večeri okupu po mogućnosti sve posjetioce naše riviјere u veliku salu Jadranske zadruge u selu Pržnom te da se od istih članova posjetilača i viđenijih mještana čuju i izmjeni misli u pogledu usavršavanja pitaњa prometa stranača. U dopisu broj 618, od 19. jula 1926. g. između ostalog piši: „Smatrajući da je podizanje naše riviјere i usavršavanje i usavršavanje prometa stranača jedno od najvažnijih pitaњa za opstanak našeg kraja, ova Uprava daže i inicijativu i predlaže da Opština Budvanska, obaviće pashtrovske i Opština Spičanska jedne večeri okupu po mogućnosti sve posjetioce naše riviјere u veliku salu Jadranske zadruge u selu Pržnom te da se od istih članova posjetilača i viđenijih mještana čuju i izmjeni misli u pogledu usavršavanja pitaњa prometa stranača. U dopisu broj 618, od 19. jula 1926. g. između ostalog piši: „Smatrajući da je podizanje naše riviјere i usavršavanje i usavršavanje prometa stranača jedno od najvažnijih pitaњa za opstanak našeg kraja, ova Uprava daže i inicijativu i predlaže da Opština Budvanska, obaviće pashtrovske i Opština Spičanska jedne večeri okupu po mogućnosti sve posjetioce naše riviјere u veliku salu Jadranske zadruge u selu Pržnom te da se od istih članova posjetilača i viđenijih mještana čuju i izmjeni misli u pogledu usavršavanja pitaњa prometa stranača. U dopisu broj 618, od 19. jula 1926. g. između ostalog piši: „Smatrajući da je podizanje naše riviјere i usavršavanje i usavršavanje prometa stranača jedno od najvažnijih pitaњa za opstanak našeg kraja, ova Uprava daže i inicijativu i predlaže da Opština Budvanska, obaviće pashtrovske i Opština Spičanska jedne večeri okupu po mogućnosti sve posjetioce naše riviјere u veliku salu Jadranske zadruge u selu Pržnom te da se od istih članova posjetilača i viđenijih mještana čuju i izmjeni misli u pogledu usavršavanja pitaњa prometa stranača. U dopisu broj 618, od 19. jula 1926. g. između ostalog piši: „Smatrajući da je podizanje naše riviјere i usavršavanje i usavršavanje prometa stranača jedno od najvažnijih pitaњa za opstanak našeg kraja, ova Uprava daže i inicijativu i predlaže da Opština Budvanska, obaviće pashtrovske i Opština Spičanska jedne večeri okupu po mogućnosti sve posjetioce naše riviјere u veliku salu Jadranske zadruge u selu Pržnom te da se od istih članova posjetilača i viđenijih mještana čuju i izmjeni misli u pogledu usavršavanja pitaњa prometa stranača. U dopisu broj 618, od 19. jula 1926. g. između ostalog piši: „Smatrajući da je podizanje naše riviјere i usavršavanje i usavršavanje prometa stranača jedno od najvažnijih pitaњa za opstanak našeg kraja, ova Uprava daže i inicijativu i predlaže da Opština Budvanska, obaviće pashtrovske i Opština Spičanska jedne večeri okupu po mogućnosti sve posjetioce naše riviјere u veliku salu Jadranske zadruge u selu Pržnom te da se od istih članova posjetilača i viđenijih mještana čuju i izmjeni misli u pogledu usavršavanja pitaњa prometa stranača. U dopisu broj 618, od 19. jula 1926. g. između ostalog piši: „Smatrajući da je podizanje naše riviјere i usavršavanje i usavršavanje prometa stranača jedno od najvažnijih pitaњa za opstanak našeg kraja, ova Uprava daže i inicijativu i predlaže da Opština Budvanska, obaviće pashtrovske i Opština Spičanska jedne večeri okupu po mogućnosti sve posjetioce naše riviјere u veliku salu Jadranske zadruge u selu Pržnom te da se od istih članova posjetilača i viđenijih mještana čuju i izmjeni misli u pogledu usavršavanja pitaњa prometa stranača. U dopisu broj 618, od 19. jula 1926. g. između ostalog piši: „Smatrajući da je podizanje naše riviјere i usavršavanje i usavršavanje prometa stranača jedno od najvažnijih pitaњa za opstanak našeg kraja, ova Uprava daže i inicijativu i predlaže da Opština Budvanska, obaviće pashtrovske i Opština Spičanska jedne večeri okupu po mogućnosti sve posjetioce naše riviјere u veliku salu Jadranske zadruge u selu Pržnom te da se od istih članova posjetilača i viđenijih mještana čuju i izmjeni misli u pogledu usavršavanja pitaњa prometa stranača. U dopisu broj 618, od 19. jula 1926. g. između ostalog piši: „Smatrajući da je podizanje naše riviјere i usavršavanje i usavršavanje prometa stranača jedno od najvažnijih pitaњa za opstanak našeg kraja, ova Uprava daže i inicijativu i predlaže da Opština Budvanska, obaviće pashtrovske i Opština Spičanska jedne večeri okupu po mogućnosti sve posjetioce naše riviјere u veliku salu Jadranske zadruge u selu Pržnom te da se od istih članova posjetilača i viđenijih mještana čuju i izmjeni misli u pogledu usavršavanja pitaњa prometa stranača. U dopisu broj 618, od 19. jula 1926. g. između ostalog piši: „Smatrajući da je podizanje naše riviјere i usavršavanje i usavršavanje prometa stranača jedno od najvažnijih pitaњa za opstanak našeg kraja, ova Uprava daže i inicijativu i predlaže da Opština Budvanska, obaviće pashtrovske i Opština Spičanska jedne večeri okupu po mogućnosti sve posjetioce naše riviјere u veliku salu Jadranske zadruge u selu Pržnom te da se od istih članova posjetilača i viđenijih mještana čuju i izmjeni misli u pogledu usavršavanja pitaњa prometa stranača. U dopisu broj 618, od 19. jula 1926. g. između ostalog piši: „Smatrajući da je podizanje naše riviјere i usavršavanje i usavršavanje prometa stranača jedno od najvažnijih pitaњa za opstanak našeg kraja, ova Uprava daže i inicijativu i predlaže da Opština Budvanska, obaviće pashtrovske i Opština Spičanska jedne večeri okupu po mogućnosti sve posjetioce naše riviјere u veliku salu Jadranske zadruge u selu Pržnom te da se od istih članova posjetilača i viđenijih mještana čuju i izmjeni misli u pogledu usavršavanja pitaњa prometa stranača. U dopisu broj 618, od 19. jula 1926. g. između ostalog piši: „Smatrajući da je podizanje naše riviјere i usavršavanje i usavršavanje prometa stranača jedno od najvažnijih pitaњa za opstanak našeg kraja, ova Uprava daže i inicijativu i predlaže da Opština Budvanska, obaviće pashtrovske i Opština Spičanska jedne večeri okupu po mogućnosti sve posjetioce naše riviјere u veliku salu Jadranske zadruge u selu Pržnom te da se od istih članova posjetilača i viđenijih mještana čuju i izmjeni misli u pogledu usavršavanja pitaњa prometa stranača. U dopisu broj 618, od 19. jula 1926. g. između ostalog piši: „Smatrajući da je podizanje naše riviјere i usavršavanje i usavršavanje prometa stranača jedno od najvažnijih pitaњa za opstanak našeg kraja, ova Uprava daže i inicijativu i predla

КЊАЗ МИЛОШ
БУКОВИЧКА БАЊА - АРАНЂЕЛОВАЦ
ПРЕДСТАВНИШТВО БУДВА

МИНЕРАЛНА ВОДА, СОКОВИ

ПИЋА ДРУГИХ ПРОИЗВОЂАЧА

ПРОДАЈНИ ЦЕНТАР УЛАСТВИ ГРБАЉСКОЈ

ТЕЛ. 51-297

ТЕЛ. ФАКС 52-518

ДИСКОНТУ БУДВИ, ЦДС ПОДКОШЉУН

ТЕЛ. 52-378

**"MONTENEGROTURIST"
BUDVA**

DIONIČARSKO DRUŠTVO U MJESHOVITOJ SVOJINI
Trg Sunca broj 2

TURIZAM I UGOSTITELJSTVO
AGENCIJSKO POSLOVANJE
FINANSIJSKI KONSALTING
TRGOVINA NA VELIKO I MALO
ZASTUPANJE I KOMISIONI POSLOVI
VELEPRODAJA I MALOPRODAJA
ALKOHOLNIH I BEZALKOHOLNIH
PIĆA IZ PROGRAMA "TREBJESA",
COCA COLA, AGROKOMBINAT "13 JUL",
"RUBIN", "TAKOV", "HANI" I DR.

TELEFONI:

51-008, 51-708; direktor Preduzeća
52-930, 51-136; Veleprodaja
52-871; Maloprodaja
51-954; Pravni poslovi
51-290; Finansije

**Villa BALKAN
Stari grad**

SVE VRSTE
UGOSTITELJSKIH
USLUGA
PO NAJPOVOLJNIJIM
CIJENAMA

P.P. "HATTRICK"

Telefon 086/51-802

ГОРЧИНА И ИЛУЗИЈЕ
Фебруар 1997., обалом и запаљем њеним

Пут ме поодавно није водио иза брда. У унутрашњост, ка-ко данас кажу, на континент, сјевером и сијегом до већих градова и збињава. Парохија новинарска ми је обала наша скраћена, или што рече са-путник ми по перу и терену са којега извештавамо, Бошко Большевик, покојни - магистрала од Ђафе мрковске до Боке Которске. И живот с њене лијеве и десне стране. А јануара и фебруара овога на Приморју сунца у изобиљу, и тиштине свакојаке коју ни таласи не ремете јер: ни море више не удара у брегове као некада. Попут гуштера волим сунце зимско, а што године више слажем, и тиштину и до-колицу приоморску, макар у биљежници било и мање скрица за којекакве приче и по-квалитету не баш богзна-ка-ких.

Главне, мада у нашим ме-дијима и не баш ударне вије-сти, стижу своје време зиме из главног нам града. Студен-ти су и даље на трговима бе-оградским, школе, нарочито: оне високе, не отварају своје двери, а још увијек се оку-пљају, осуђују, воле и моле, вуковци, зорановци, весни-ћи... Признати им је побједа, истина с великим и кознази-што смишљеном задржком, ускоро ће њихови представници у општинске и градске скупštине. Ваљда ће тада разговарати једни с другима, за столовима окружним и ћо-шкастим како где и у ком кабинету већ како бисмо не-што коначно радили и зара-дили. Свијет амерички и дру-ги западни сада мало боље гледа на нас јер су се новина-ри њихови - а било их је пого-лемо у Београду и још их је веле уткривали своје време ко ће љепшу причу испричati, боли кадар телевизијски упутити о народу гордом и достојанственом који зна шта је демократија, цивили-зованом народу који је прире-дио вишемесечни карневал Бијелиградом, посебан, ни јужноамерички, ни медите-рански, него београдски с ме-ким, шармом који пјенуја боље од досад и једног позна-тог шампањца.

Боже или сам ја луд, или народ мој, или они трећи, че-тврти... Или сви заједно. Јуче прокажени, данас достојан-ственици посебног шарма. Исти они с Балкана бровит-и, лоши момци, за кавгу увијек спремни. Може се и то, одговарам на питање пјесни-ка ујверен, сада више него прије мјесец рецимо, да је у питању још једна политичка игра. Ширих размијера. А кад је политика у питању нити сам вјешт, а божна ни во-љан за анализе.

Из града којег зимус не по-

ПРИЧЕ С ДРУГОГ ҚОЛОСЈЕКА

пише: Саво Греговић

због тих дугих колона које ми сметају само због тога што се гужви плашим, и тужна фебруарска вијест: у небеска пространства се преселио један баштован новинских стубаца, какви се више не школују. Мој уредник Правдољуб Радовановић. Мој пријатељ Правдица. Учитељ и пријатељ цијеле једне „По-бједине“ редакције, који је, оставио трага и у црногорском новинарству. Итекако трага, иако је кратко боравио у Подгорици: од марта осамдесет четврте, до јула осамдесет и пете помагао је главном уреднику јединог дневника црногорског и био шеф дневне редакције. Деска, како новинари зову тај најважнији пункт сваке новине, којега је он формирао.

Знатно прије него што ће доћи у Црну Гору, радили смо скупа и - пријатељевали. Водио је деск „Борбе“ за коју сам годинама имао обавезу да понешто урадим, јер смо си с трећег спрата те велике куће силали на други. Тамо где је од рана јутра, па док Београд утоне у свијетла, де-журао Правдица праведни. Мајстор да уочи тему из неке лоше обликоване вијести која је стигла на његов ста, осми-сли серију текстова о ономе што народ занима, предложи актуелни коментар. Велемај-стор да из текста сарадника и дописника избаци оно суви-шно, оплијеви га тако да онји чији су иницијали испред тог скраћеног штива сјутра у но-винама мора рећи: е овако се пише.

- Ти ниси човјек новинар, ти си агенција. Морска и преко-морска, говорио ми је када га засу текстовима.

Импоновало ми је то, иако знам да ми је хвалио због квантитета. Причао је, тако-ђе, да га задовољава квали-тет онога што правим. Зато, чим је дошао у „Побједу“ на-редио ми је: пишеш за не-дјељни број. Обавезно, хоћи праве репортажске записи, али да у сваком од њих буде догађај, личност. Нећу прапну литерарну егзибицију какве је доста од ових пјесника који су нам на платном списку. И почeo сам, да бих још прије завршио. За разговор с врлим сликаром Станком Зечеви-ћем припремао сам се дани-ма: проматрао што он то ра-ди, путовао с њиме на двије, три изложбе, студирао у ка-фани његово приповијеђање о сликању и сликарству. И написао текст на шест карти-ца, како је Правдица тражио.

- Мали, учинио си како смо се договорили. То је прича за недјељни број, смишљај нови прилог, рекао ми је пошто је објављен „портрет“ Зечеви-ћа.

Но, локални дописник је по-вјеровао да му „упадам у тен-“, ја сам брзо дигао руке, а Правдица схватио обојицу.

- У праву је твој друг Ранко с оним чудним поређењем: живот ти је као пиво. Попа-на, попа горко, присјећали смо се у „Побједи“ кафани београдских дана. Видиш, пи-јемо горчину, живимо горчи-ну, умире се с горчином. Остало су илузије. Слатке, пјенaste, недостижне, не-остварљиве, зајебане какогод окренеш.

Поред новина и кафана љубио је своју дјецу и пријатеље. Бројне пријатеље, углавном новинаре. Веома много је волио и ту младу генерацију новинара јединог црногорског дневника, који је научио прво како новина треба да изгledа, а онда како да се постигне.

У врлини стално треба уз-растати, праг више слободе, „не моћи гријешити“. Ти ступ-њеви су унутрашња ствар која се споља само пројицира. Ми најчешће видимо само ма-нифестацију, мада се на не-ки начин осјећа то унутра-

установа. Он га није уништа-вао ни једним гријехом, као што он грешно није утеме-љен. Три кћерке, двојица си-нова, лијепа кућа у Прачану у којој сви мушки Банићевићи имају своја врата. Дјевојке су уде.

- Ако би понекад и било љутње код мене, кад сам се враћао с послом у тиватском Арсеналу, узимао сам крамп и лопату. Крио камењар, до-влачио и тесао камен, зидао кућу, па међе око ње, засађивао воће. Све је расло и рађа-ло. А динара од државе није-сам узео за то, ако се плате не рачунају. Мислим на оне кредите који су увек били у моди дуго: раднички (мада су их више директори кори-сти), пољопривредни, зе-мљотресни... Када сам пензи-ју стекао, а послове овде до-вршио, преселих се на Грахово. Опет мало кућице тамо где сам провео дно младо-сти, па мало окућнице. Жуљеви, јесте, без њих ми се не да. А и не могу, вала, да сједим и ништа не чиним. У кафану не идем, па сам пова-здан напољу. Када ме кија-мет не омета.

Правдица је бурну новинар-ску каријеру завршио у Танју-гу и тек мало пензионерских дана проживио. Журио је у рај, где му је право мјесто.

Догодило ми се по први пут ово: био сам репортер с блоком у цепу, на свадби. Није се женио неки важан друг или господин када су такви сту-паци у брак, мене никада ни-су ни звали. Није се уствари- нико женио, а ја сам овога фебруара... био на свадби у... Прачану. Код седамдесетпе-тогодишњег Мартина Баниће-вића који се хвали да има-двије невјесте. Које се једна на другу не љути, ама баш ни-трунке. Свадбу су Мартина правила дјеца његова. Златну свадбу, какве се понекад ор-ганизују. Када двоје проведу педесет љета заједно.

- Нисам једини којему дјеца ово чине, али јесам мало дру-гачији од осталих, рече ми ве-дри Банићевић, који је рано напустио цуцко село Залут, кренуо ка Грахову и пошто је два пута видио младу Госпа-ву из граховског братства Денда и оженио се. Ја и Го-спава се све ове силне годи-не никада нисмо посвађали. Ни споречкали, како веле. Образа ми не претјеријем: дјеца нека потврде отак они памте, комиши ће и поштени људи за оно прије. Како то? Е па овако: она је слушала углјавном, а богами ја по ко-ју put од ње узео савјет.

Мартин је, вјерујем, најбо-ља потврда она хришћанске и православне да је брак рајска

која је друга невјеста, пита-ш. Па ова пред нама, забо-га, јадранска. Моја и твоја, Шантитељева... Госпава богами сипи и хукће, а ова зорна и ја-торна, све млађа и виткија, пропиње се јутром, а ватра јој из сапи бије. Вечером, уморна, тоне у сан полако и сигурно. Волим је и с овог мјesta, и го-ре с брда када ка Грахову пу-тујем преко рисанских сра-на. И из Котора и из Тивта. И Госпава је воли, дјеца, тако-ђе. Највише Живко и Pero ко-јима пловида занат поста.

Жену и Боку треба вољети, у-њиховим љепота, ма, пустити их да једзе водом и урањају у њу, обуздавати их када је море махнито. Воље-ти и друге све, и бити што ви-ше с онима који такође воле и своје и работу своју.

Мило ми је што сам био с младожењем Мартином и с његовим невјестама. Фебру-арске недјеље, ведре и сун-чане. У Боки којој су име и презиме женско, милозвучно. И надимак такође.

Хоће ли Берђајев који сма-тра да ће наредни вијек при-падати женама, јер су спрем-није да одговоре захтјеву времена, бити у праву? Таго-ра је био јасан: кад би жен-а обратила пажњу, на оно што је велико у њој, цио свијет би се промијенио.

Мартин није чуо ни за јед-нога, али је сигуран да је у женама пуно тога великор. Чега и колико треба вели, тражити.

РАДИО БУДВА
98,7 И 106,0
МЕГАХЕРЦА

НОВЕ КЊИГЕ

„ДАЊУ МАЛАМ, НОЋУ ПЕСМЕ ПИШЕМ“

- Синиша Јелушић: „UT PICTURA POESIS: КЊИЖЕВНОСТ И СЛИКАРСТВО ЂУРЕ ЈАКШИЋА“, Нови свет, Приштина, 1996.

У Будви је 27. фебруара у хотелу „Могрен“ свечано промовисана књига Синише Јелушића „Ut pictura poesis: Књижевност и сликарство Ђуре Јакшића“ која се заснива на тексту његове докторске дисертације „Књижевно и сликарско дело Ђуре Јакшића - упоредно изучавање“ одбранење на Филолошком факултету у Београду 1992. године.

О књизи су говорили др Јован Деретић, професор на филолошком факултету у Београду, Никола Кусовац, кустос Народног музеја у Београду, аутор, а на почетку промоције приказан је краткометражни филм о дјелу Ђуре Јакшића снимљен по сценарију аутора књиге.

Наш суграђанин Синиша Јелушић (1952) је доцент на предмету Српска књижевност 18. и 19. вијека на Филолошком факултету у Приштини и сарадник Института за књижевност и уметност у Београду.

Представљање ове књиге организовали су ЈП „Информативни центар“ - „Приморске новине“ и ЈУ „Музеји, галерија, библиотека“ - Библиотека у оквиру обиљежавања годишњице рођења Стефана Митрова Јубише и 25 година од излaska првог броја „Приморских новина“.

У овом броју објављујемо излагање проф. др Јована Деретића и дио из излагања Николе Кусовца и др Синише Јелушића.

ПРОФ. ДР ЈОВАН ДЕРЕТИЋ

ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНА СТУДИЈА

Књига С. Јелушића је теоријско-интерпретативног карактера. То је књига у делу Ђуре Јакшића и уједно теоријска расправа из компаративне естетике посвећена односу две уметности, књижевности и сликарства. Она се, дакле, креће у сferi једне врло стваре естетичке теме отворено још у античко доба. Јелушић наводи мисао грчког песника Симонида о повезаности две уметности, по којој је сликарство нема поезија а поезија сликарство које говори. Латински израз „Ut pictura poesis“ у наслову његове књиге потиче из славног трактата о песничкој уметности римског песника Хорација. Од античких времена до данас то питање је стално у жижи интересовања естетичке мисли, а у мишљењу радова који су у њему написани прво место заузима „Лаоцон“ немачког писца Лесинга, класично дело европске естетике. Што је и код нас питање односа две уметности заузело изузетно место треба захватити Јакшићу, искључиво њему. Он га је самом природом свог дела које се изразило у обе те уметности наметнуо српској критици и теоријској мисли и оно није престао да буде актуелно од његове појаве до данас. Јакшићево је исходише те крупне естетичке теме, њен, у домаћим оквирима, највећи изазов.

Има много песника који су правили добре слике и сликара који су се бавили поезијом и у том домену оставили значајна дела или су ретки уметници не само код

нас него и у свету какав је Ђуре Јакшић код којих једна и друга уметност у бити заузимају равноправан положај. Јакшић у нашој култури, по речима аутора ове књиге, „у различитим уметничким медијима, књижевности и сликарству, остварује доминантну улогу“.

Сам Јакшић у себи је видео првенствено сликара, он се спремао за тај позив, учио сликарске школе, а у своје име стављао је реч „молер“ (сликар) као назив професије. Али стално упоредно бављење књижевним радом и признања која је стицала као песник учинили су га симултаним, двомедијалним уметником. Он често говори о двострукости свог рада: „Малам дању а лицем, песме увече“, каже у једном писму, а другом пријатељу, у тренутку малодушности, он се веја: „Молер несам а списатељ несам! Излупио сам се, а ту да је уједињено...“

Оддавно је запажено да између Јакшићевих песама и његових слика постоји како мотивске тако и дубље стилске сродности, да је Јакшић песник у сликарству или и да његова поезија има у себи доста ликовних елемената. Критичари су указивали на мотивске аналогије између његових слика и поједињих књижевних текстова (нпр. између платна „Одмор посл. бора“ и песме „Караула на Вучјој пољани“, између слике „Кнез Михаило на одру“ и песме „На грому кнеза Михаила“, између поеме „Невеста Баја Павловића“ и романтичне композиције

„Војводина смрт“, између портрета „Кнез Лазар и песме „Ноћ у Горњаку“ итд.). Осим истих тема, поклапања се јављају и у поступцима и изразу. Кад се говори о Јакшићевом књижевном делу, често се јављају изрази као „пиктуралност“, „сликовито“, „сликовно“, „ликовно“, „визуелно“ и сл. за које аутор ове књиге с правом напомиње да су недовољно прецизни термини. Постављајући своје анализе на теоријске основе компаративне естетике, Јелушић долази до поузданых, егзактних закључача о односу два медија код Ђуре Јакшића. Посебан случај је кад тематски сродне песме временски претходе сликама. У вези с тим аутор примећује да су визуелни, ликовни елементи, простири, однос фигура и осветљења/сенке симетрично транспоновани у структуре ликовног дела. На глобалном плану пак осећа се приоритет ликовног принципа. Јелушић показује да визуелно мишљење и елементи ликовног израза налазе се не само у песмама које имају своје ликовне пандане него и у другим његовим књижевним текстовима. Реч је о основном обележју Јакшићевог дела у целини. „Нема сумње да су у структури Јакшићевог књижевног текста садржани елементи општег ликовног модела или елементи условно дистинктивни за ликовне уметности“ или на другом месту он каже да је реч „отворби сасвим специфичне књижевне структуре или књижевном поступку који је базиран на принципима ликовне перцепције објекта/простора“. Те особине приближавају Јакшићеву поезију сликарству што овог песника чини самосвојном појавом у читавом српском песништву. Али аутор ове књиге указује и на друга својства овог уметника као што су осећање страха, стрепње, неспокојства, огорчености, потребе за љубављу која су по својој природи превасходно песничка и која могу бити само наговештена у сликарском делу или су сасвим изван могућности ликовног израза. Све то показује да је Јакшић одиста стваралац с два равноправна уметничка лица, сликар и песник, да две његове уметности произилазе из истих духовних основа, али и то да су оне, премда се на многим тачкама додирају, сасвим аутономне и по својим односима и квалитетима комплементарне, да допуњују једна другу.

Критика је, међутим, однос две уметности у делу истог ствараоца антагонизирала тако да се обично догађаје да прихваћаје једне идеје на рачун друге и обратно. Јакшићеви савременици и уопште традиционална критика показивали су више наклонности према његовој поезији. У Јакшићу су видели промашеног сликара који је своју неоствареност компензирао у поезији. Тек касније, између два рата и после, критика је схватали праву вредност сликарских дела Ђ. Јакшића, прогласивши га за највећег сликара пропшлог века, јединог истинског романтичара у српској уметности, зачетника нашег модерног сликарства. Упоредо с тим дошло је до извесне осеке у његовој пеничкој репутацији. Модерни песници и

Никола Кусовац, Јован Деретић и Синиша Јелушић

критичари показују много мање симпатије према његовој поезији него ликовним уметници и критичари према његовом сликарству. Уопште, око односа две уметности код Јакшића остало је дosta тога необјашњеног, нејасног, тајanstvenog, да не кажем мистериозног. Књижевни критичари редовно су узимали у обзор и његово сликарство, они нису могли да то не чине, али су су то о тој другој стране говорили недовољно прецизно, без стварног разумевања специфичне ликовне проблематике. Ликовни критичари могли су више да апстрагују поезију и да се баве само сликарством, али уколико су зализали и у сферу поезије чинили су то или без првог разумевања поетског или са свим успутно. Остало је нејасно оно између, што повезује две уметности, што их чини изразом једне исте стваралачке индивидуалности. Јакшић као двомедијални уметник, али и поет, може да је чека неког ко може с подједнаком компетенцијом да говори и о једној и о другој његовој уметности, као што се он подједнако бавио обеима. Таквог знаљаца он је добио у аутору ове књиге. У њој се говори о сликарству и о књижевности, Велек-Воренове „Теорије књижевности“ чију тезу о једном односу поезије и сликарства код двомедијалних уметника доводи у питање на основу резултата до којих је дошао проучавањем тог односа код Јакшића. Наиме, ови теоретичари сматрају да кад се исти уметник, нпр. Микеанђело или Блејк, упоредо баве сликарством и поезијом, да се природе тих уметности код њиховог пријатеља сматрају да су исти, али и оној који се оправдава захтевом да књижевност и сликарство код њиховог пријатеља сматрају да су исти.

Томе треба додати широки историјски увид у основне проблеме, што је аутор омогућило да се сигурно креће у домену теоријске мисли од антике до данас, од идеја Симонида и Хорација до, рецимо, најауторитативнијег данашњег компондимента из науке о књижевности, Велек-Воренове „Теорије књижевности“ чију тезу о једном односу поезије и сликарства код двомедијалних уметника доводи у питање на основу резултата до којих је дошао проучавањем тог односа код Јакшића. Наиме, ови теоретичари сматрају да кад се исти уметник, нпр. Микеанђело или Блејк, упоредо баве сликарством и поезијом, да се природе тих уметности код њиховог пријатеља сматрају да су исти, али и оној који се оправдава захтевом да књижевност и сликарство код њиховог пријатеља сматрају да су исти.

Ова књига, уз то, интердисциплинарним приступом на посредан начин оспорава сваку једностраницу, сваку искључивост, сваки редуктивистички метод у науци о књижевности, па чак и онај који се оправдава захтевом да књижевност треба да се искључиво проучава као уметност. Јакшић није био ни образован ни самосвестан стваралац, он у многом припада несвесном типу уметника, уметника који ствара војен својим природним даром, без свести о проблемима које је његово стварање отвара. Високо ерудитна студија Синише Јелушића показује каква све знања, и из колико све научних области, треба покренути, активирати, функционализовати, да би се скватио један такав уметник, да би се стекла потпуна и адекватна слика о природи његове уметности.

Теоријски излети у разним правцима увек су у функцији разумевања конкретних проблема које отвара Ђ. Јакшићево дело, песничко и сликарско подједнако. Аутор у највећој мери инсистира на конкретном, запријатском доказивању у овој књизи, оба су подједнако њен предмет. Али није у питању само познавање тих уметности. Аутор се креће исто тако знаљаки и у другим научним дисциплинама. Његова књига је настала као резултат интердисциплинарних истраживања. Аутор је у њој обухватио слеђећи пет дисциплина, книжевну

Др Синиша Јелушић

ФЕНОМЕН ПЕСНИКА - СЛИКАРА

Имао сам велику радост кад сам ову књигу морao представити, кад се о тој књизи говорило у кући Ђуре Јакшића у Београду, затим у његовој родној Српској Црњи у Банату, а направно поготово ми је сада веома узбудљиво што могу у мојој Будви, пред мојим суграђанима, такође да говорим о тој књизи.

У раном хришћанству је био обичај, не као данас, да се обављају јавне исповести пред овако великом бројем окупљених тако да ћу рећи управо у том исповедном тону неколико реченица које су везане за мој приступ књизи. Ради се, наиме, о једној мојој старој, помало потиснутој љубави према сликарству, с обзиром да сам студирао књижевност и бавио се онда специјалним питањима књижевне теорије и историје, нисам се бавио у строгом и стриктном смислу сликарством. Ипак је код мене остало та љубав према тој великој уметности и бавећи се проблемима књижевности, наравно, нашао сам на тај врло занимљив проблем Ђуре Јакшића за кога се зна да је био и сликар и песник. Ако се мало дубље крене у истраживање само тог односа, ако се постави питање: па добро шта то значи, онда ћете врло лако да видите да је то једна ствар која је крајње неубичајена. Познато је, наиме, да су се многи велики књижевници (Пушкин, Достојевски, Фокнер, Хесе, Гете) бавили сликарством, али је мало ко од њих, изузимајући Микеланђела и Вилијема Блејка, успео да у свом стварању помири и сликарство и књижевност. А, одједном, код Ђуре Јакшића имате нешто што је неупоредиво - да представљаје свештеник и највишијег пjesnika и највишијег сликара једне

епохе, то је српски романтизам, да га професор Деретић на филолошком факултету препређа као најкарактеристичнијег, или најзначајнијег, представника те епохе, а да се на филозофском факултету, на историји уметности, Ђуре Јакшић изучава као сам врх српског романтизма, али у сликарству. Дакле, један феномен, проблем у чије се расветљавање мора укључити и спахнологији стварања. Ја сам управо овај филм и замисlio, и то је основна идеја, да се ту покаже како он потпуно невероватно мисли и о сликарству и о књижевности, како код њега настаје књижевно, а како ликовно дело, како он истовремено размишља у два медија: у књижевности и у сликарству. Он на неколико места напомиње „Ако то не будем могао наслати, ја ћу опевати, ако не опевам, ја ћу наслати“. Или, „Дају малам, ноју песме пишем“. То је нешто што је психологију стварања врло значајно и веома занимљиво, и још увек неистражено.

Затим се ту поставио низ других проблема који су ми се учинили врло занимљиви. То је, на пример, атиципација једног модела филмског пропознатија, модел једног новог уметничког медија као што је филм, а што се уклопило у стотици најбољих филмских уметности. Затим су за мене била врло значајна истраживања на плану значења проблема страх, стрепње, које је, исто тако на неки начин, готово бар пола века раније предвидео, или антиципирао, она истраживања која долазе са психоанализом, егзистенцијалном психологијом, итд.

ЈАКШИЋ И ЉУБИША

Разговор о књизи Синише Јелушића изашле прошле године код приштинског издавача Нови свет омогућава нам да у овогodiшњем програму буданских Ђура С. М. Љубише уведемо још једно велико име Јубишине епохе, Ђуре Јакшића. Јакшић и Љубиша били су савременици, умрли

ЖИВОТ И ДЈЕЛО МАРКА ГРЕГОВИЋА (2)

ПОВРАТАК У ЗАВИЧАЈ

Настављајући даље причу о Јову и Крсту Митровом Грего-вићу, у запису „Попер бр. 40.“ Архивског одјељења у Будви нализамо на веома занимљив детаљ о Јовановом сину Душану: „На Цетињу је дуго година био на служби маршал двора а неко вријеме био је министар иностраних послова кнежевине Црне Горе. Умро је још доста млад“. Овакав државничко-по-литички статус несумњиво је утицао и на велико пријатељство Греговића са династијом Петровића јер је записано „да су као таквим увијек била врата отворена у црногорски двор“.

Колико год је Душан био окренут политици и државним пословима, то је његов брат од стрица Марко, од најранијег дјетињства показивао сасвим другачија интересовања усмјерена према уметничким сфера-ма.

Рођен је у кући пуној дјече која су се већином школовала у Русији, у Одеси, али је судбина хтјела да сви умру веома млади од сушце. За њима су брзо умрли и родитељи тако да је бригу о најмлађем Марку преузела сестра Росанда коју су сви звали Ева. Са њима у кући је једно врјеме живјела и радила Данцица Копитовић, из Петровца, касније удата Логар. Марко је основно образовање завршио у родном Петровцу. Веома рано је показивао сликарски таленат, а као младић интересовање за сликарске студије и усавршавање. Добра материјална подлога, везе једну малу и лаково исправљену средину са тадањом европском умјетношћу. На овај начин сликар Марко Грегорић се одмах прикључио и првој генерацији школованих сликара у Црној Гори. Тој групи припадали су два будванска сликара Анастас и Шпиро Бочарић, Бокељ Шпиро Ђурановић и два Цетињанина: Михајло Врбица и Илија Шобајић. Завршавајући различите сликарске академије по многим државама Европе (Русија, Италија, Грчка, Аустрија), оно што је учинило сродном ове сликарке је чињеница да су одмах по повратку са завршених студија „смијенили“

горског сликарства.
Драгана Ивановић

Цециљ иконосница из цркве Св. Тројице Жакнасташа Режевића

Бошко Ботевић: ОДЛОМЦИ ГРОВАЧКОГ ДНЕВНИКА

11. фебруара 1997. године (Читајући јоново Бранка) Бранков ћачки распшанак са Сремским Карловцима значи распшанак са најљећим данима његове младости. Дани ћаковања по шишомим брежуљцима завичајној виногорја били су и осћали његова најдражана тема. На Стражилову је његов лирски извор валовито потекао по запуштеној српској ливади поезије и он је увијек био шу, и прије и послиje огласка. На Јочешку шој свој пропиџања, међушим, Бранкова лирика је у **Вачком распшанку**, најљећишој јесенсми његова и нашег ћаковања, по инерцији некој непобитној јесничкој заноса; зачудо прво забрујала на пробљу, мелодијом снажне антиципације онога што ће ја снаћи послије - слушила је болест и смрт.

- слушали је болести и смрти.
Али и исид овога дрвећа наелијеје слушање (**Них је шуможно посагило доба, Свако с'вије више једнога троба**) Бранко је, како једарег поводом његових љесама рече Његош, **приличан прелеђенему лешитиру који леши с цвијеша на цвијеш**. Сва ог романтичарских поштеза слушање његова лирика се још више приближава стварностима, не пребогаташа мотивима колико пребогаташ надахнућима, у шим мотивима ревалоризује бојаћишта и лејоташ живота. Он је **много хтео, много започео** и сва своја малагалачки, ћачки занос и спај најчесто и јонејште најбрзима, али честоје и најдрастичнијим

уложио у почетку несигурни, али најчешће на дахнуши и олемењени стих **Бачкој распашци**.
Хтио је да живошт исције у једном даху, доживи ћа и изживи у његовом вегром, разитраном колу јер, умјесто вегре свирке и пайјевке, у интимизацији пробуђеној Јред огласак, шихе и сијурно свира једна друга свирка и шире се једно друго коло. Зато је још шага, од пробуђених жеља Јред вјечни а не привремени огласак, забрујала истинска

Бранкова жеља сред лиснашој стражиловској ћејзажи.

Бранкова жена кръст искрила се
Ао, дамче, ала си ми бео!
Још бих гујо ћегашти ше хшeo,
Ал' каг ми се веће смрћни мора,
Нек се смркне измеђ ових јора,
Ту нек ми се хладна која рака,

Ту ће мени земља бити лака!
Бранко је умро када је имао двадесет девет година, да-
леко од његових љубилица. У једној бечкој болници 18. јуна 1853.
године. Ошишава је у Беч да настапави школовање и још није
у прудима носио кличу ораке болести, али је зашто носио
њену слушњу. Све оно што знамо о њему из тог времена
из сјећања његових савременика, другова и пријатеља
у поштовању је романтичарску слику јунака-хртљаца који
се исцрпски посвештио борби за народни језик, остварују-
ћи је кроз своју поезију. Бранко је први и прави пушник на-
шуркана наше поезије, практични бојовник у стиху за све
што је мајични и пресидни Вук, најчешће кабинетски

Залубљеничке усјомене Вукове кћерке Mine на Бранкојесу личне и романтичне, али шај вишаки младић више не јој сређњеј узрасна, широкога јјесничкога тела, меканих бркова, дуге и ћусице, отворено мрке коју је чешљас унапрај да му је најдала на рамена, крунних сивозелених очију, увијек у бижулу кошуљи широкога оковратника исјог кој је носио лако праштеницу мараму, у црном прслуку и увијек откочијаном црном кайшу, у обичним црним панталонама и са цилиндром, у посљедње вријеме увијек са марамицом на устима, имао је у својој појави нешто од лиричности и шаргине која је у основи његова духовнога јјесничкога лика.

ИЗ СТАРИХ БАУЛА

Владимир Мошин

ПРИПРЕМИЛА
Љиљана ЗЕНОВИЋ

ПАШТРОВСКИ СПИСАК ДУШАНОВА ЗАКОНОДАВСТВА ПРЕМА ЗАГРЕБАЧКОМ РУКОПИСУ

- Када је 1860. године Ivan Kukuljević-Stakčinski посјетио манастир Режевићи од-
нио је из њега овај вриједни рукопис у Загреб где се и данас налази у Академији
зnanosti u umjetnosti под сигнатуrom III-a 28. Ово је једини раритет који је сачуван
од каснијих пожара и похара манастира Режевићи. Први је о њему писао T.D. Flo-
rinski јон 1888. године, затим Stojan Novaković, Rudolf Strohal, Vladimir Mošin,
Aleksandar Solovjev (да поменемо само старије радове) и многи други. Овде до-
носимо увод (нешто скраћен) и препис Vladimira Mošina који је објављен 1951. године у часопису Starine JAZU одјељ za filozofiju i društvene nauke, knjiga 43., str. 7-
27. Примједба приређивача: Желјења да сачувамо оригиналности и лингвистичку
вrijednost ovog dokumenta, a da ga istovremeno učinimo pristupačnim danашnjem
читаоцу, izvršili smo транскрипцију преписа.)

Од двадесет и једнога познатог рукописа Душанова законодавства једанаест их садржава нарочиту, тзв. Младу редакцију, која се битно разликује од старијих редакција. Док се у старијим редакцијама Душанов законик јавља заједно са два бизантска правна зборника - Властаревом Скраћеном Синтагмом и тзв. „Јустинијана Законом”, који представља пријевод „сељачког закона”, - у млађој је редакцији Скраћена Синтагма испала, а њезин је садржај подијељен тако да је један дио додан Јустинијановом закону, а други Душанову законику. Занимљиво је да су том приликом оба саставна дијела млађе редакције добила нове наслове: „Цара Константијана Јустинијана закон” и „Македонског цара Стефана закон” који наслови долазе готово у једнаком облику у свима сачуваним примјерцима те редакције.

гови пријеписи, и намећу должност помнијег и дубљег проучавања судбине Душанова законодавства његовим касијум промјенама.”⁶⁾

Од једанаест сачуваних рукописа млађе редакције - Раваничког, Текелијина, Софијског, Грбальског, Загребачког, Београдског, Карловачког, Стратимировићева, Борђошког, Ковиљског и Богишићева - објављена су прва четири. Пошто буде издан овај Загребачки рукопис, остат ће још пет који чекају да буду објављени. Али и оно чиме располажемо сада, омогућује нам да јасније предочимо главне фазе у историјату редакција Душанова законодавства. Наглашавамо да у том питању треба нарочито разликовати питања редакција законодавства од редакција Душановог законика: ово је последње много проучавано почевши од Флоринског и

Разумљиво је да се тој млађој редакцији посвећива-
ло много мање пажње него старијим, јер је она сачувана
у рукописима XVII-XVIII вијека и очевидно је ре-
зултат касније прераде. Новаковић је нагађао да је та
прерада настала у XVII вијеку, у доба патријарха Пар-
сија који се истиче нарочитом ревношћу да оживи старе
успомене и да поврати некадашњи ред у народном
животу. „Он је разбирао за старе књиге, тражио
их и читао, где је год стигао, доспевши да о свем томе
раду и спомене остави. Треба имати на уму да је Црква
Патријаршијска, по реду Турског царства, имала као
вјерска установа и један део суђења у рукама својим.
Многи спорови изношени су непрестано пред свеште-
нике и у њима су, по старом обичају, гледани и траже-
ни представници свеколикога искуства и науке. Није
ли у томе стању ствари била потреба начинити окавак
скраћен, прерађен Законик, као што је онај који види-
мо у препису Раваницом у преписима Текелијине
группе, који су тако многобројни? Ови прострети су

групе, који су тако многобројни? Ову претпоставку само истичемо, не хотећи је даље развијати."¹⁾ Још прије Новаковића претпостављао је Флорински, "да је појава каснијих пријеписа била изазвана потребама живота, јер није искључено да су поједини Душанови закони заједно с понеким одебама бизантског права могли имати значај кодекса који је важио у српским земљама и у турској доби и да према томе сви каснији пријеписи имају одређену важност за проучавање историјске судбине овог споменика."²⁾ Исту језу нагласио и аргументовао Соловјев у свом "Законодавству Стефана Душана"³⁾, претпоставивши да переда Душанова законодавства није била намијењена првонамесни, већ свјетовном суду, „вјеројатно народним судовима аутономних области Крајине и Кључа, Скопске Црне Горе, Црне Горе и Брда, Грбља у XVII вијеку", Каснија анализа таквих законика, Грбаљског и Паштровског (Загребачког), ујерила га је у исправност наведене претпоставке, барем што се тиче двију аутономних жупа које су се заиста до краја XVII вијека служиле младом редакцијом у свом правном животу.⁴⁾ Наведено градиво употребио је П. Шеровић подацима о суђењу по Душановом законику у Перасту 1624. године.⁵⁾ "Наведене чињенице дају нарочиту важност питању о могућности примјењивања Закона Македонског цара Стефана и на другом територију, где су сачувани ћелови, а на XIV вијека, те је према томе требало да и Атонска верзија постане у лоба цара Уроша?".

1. Ст. Новаковић, законик Стефана Душана, цара српског 1340. и 1354. Београд 1898 (II издање, стр. CXLVI).

2. Т. Флорински, Памјатники законодателног дејательства Душана, цара Сербов и Греков, Киев 1888., 283.

3. А. Соловјев, Законодавство Стефана Душана, цара Срба и Грка, Скопље 1928., стр. 227-232.

4. А. Соловјев, Душанов законик код Паштровића, Архив за правне и друштвене науке XLIV, 1933, стр. 17-26; Паштровске исправе XVI-XVIII века, Слопменик Српске Академије LXXXIV, 1936, стр. 3-29; Студије из историје наше народног права у XVIII веку, Гласник земаљског музеја у Сарајеву, Нова серија II, 1947. 224-240.

5. П. Шеровић, Суђење по Душанову законику у XVII вијеку у Перасту Пригодом 600-годишњице Душанова законника. Историјски записци, Орган Ист. Друштва Н.Р. Црне Горе IV, Цетиње 1949. Стр. 215-217.

6. Исп. Сугестије Н. Радојчића у његову новом раду „Душанов законик", Научно издање Матице Српске, књ. III, 1950, стр. 19.

7. Види: А. Соловјев, Предавања из Историје словенских права, Београд 1939. 162-163.

Следова и на другом територији, где су се јувенилне етничке прваке. Београд, 1991. године.

ПОВРАТАК

Сијенка смрти коју је Бранко носио у својим слушњама, видјела се већ и на његовом лицу. Рекао је једарег, када је болесни постала јача: **Видим већ: мордаћу учитељицу га се лечим.** Тако је и било: најуспешио је ћрава да би сам себи нашао лијека. Снажа воље и жеље није била довољна, била је мања од интиутивног прорицаша све ближе смрти. Истински је зајечала штих дана и ојроштајна елејија **Кад млидијас умреши** у верзији која је била коначна као што је и сама Бранкова смрт била коначна:

Лисје жути веће по дрвећу,
Лисје жуто доле веће ћада,
Зеленоћа више ја никада
Видеш' нећу!

Пјесник ћроб је самовао на бечком „Ћрчком ћробљу”, далеко од Сремских Карловаца, и ријетко је ко долазио да ћа обиће. Ошац Бранков, Тодор Радичевић, шага са службом у далеком Темишвару, стишао је шек три мејсцеа йослије сахране, у **мркљу јесен**, како каже Мина караџић. Погијао је сину скромни стоменик и да што није урадио можда би судбина нашеј првог романтичара усвојој неромантичношћи била јоштупно слична судбини мнојих пјесника којима

Самовао је Бранко Јукић *шригесет* година у Јуђини на-

Из представе „Бановић Страхиња“

ГРАД-ТЕАТАР У 1997. ГОДИНИ

ПОЧЕЛО У БЕЧУ

- „Бановић Страхиња“ одушевио и Аустријанце.
- Овог љета долазе и Португалци, Италијани, Шпанци, Французи...
- Ново - Црногорска музичка сцена.

Прошлогодишњом производњом „Бановић Страхиња“, који је по тексту Борислава Михајловића Михиза режирао Никита Милivojević, Град-театар се 24. и 25. јануара представио публици у Бечу. До гостовања је дошло на позив аустријске канцеларије за иностране културе, а „Бановић Страхиња“ је изведен у ексклузивној Музеумквартири хали у цетру Беча. То је истовремено био и први наступ неког југословенског позоришта у овом простору. У Граду-театру кажу да су више него задовољни пријемом код аустријске позоришне публике, јер је обије вечери представа била изузетно добро посјећена.

У Граду-театру се континуално припремају за овогодишњи, XI по реду фестивал. Утврђен је прелиминарни програм у коме ће бити главни драмски и музички сегменти. Поред већ афирмисаних пројеката Града-театра, као што су представе „Бановић Страхиња“, „Декамерон - дан раније“, „Конте Зановић“, „Радован III“, и „Кате Капуралица“, ове године се у драмском програму планира и „Путовање за Нант“ режија Љубослав Мајер у извођењу Народног позоришта из Сомбора, „Салома“, режија Роман Витјук, Југословенско драмско позориште из Београда, „Турнеја“, режија Милан Каракић, Атеље 212 из Београда, „Филоктет“, режија: Адолфо Гуткин, продукција Лисабонског фестивала из Португалије, „Одисејев пут“ балет из Сплита, Италија, „Пацовска опера“, режија:

Д. Радуловић

Ришар Мартен, Француска, „Carmen de la Cuarta“, Шпанија...

У музичком дијелу Града-театра предвиђена су два програма: Пијанисти са пет звјездица, чији је селектор Ана Котевска, и Црногорска музичка сцена, чији је селектор Маја Поповић. Планирано је да наступе пијанисти: Наташа Вељковић, Рита Кинка, Александар Маџар, Арбо Валдма, Борис Краљевић, Клер Дезер (Француска) и Павел Несресјан (Русија). Представиће се сопран Радмила Смиљанић, португалска група Мадредеуш извешће музику из филма „Лисабонска прича“, а Београдска филхармонија одржиће концерт.

Министарство културе Црне Горе, Град-театар и MWMP из Холандије планирају пројекат Wanderland (Мирко Алексић и група Wanderland) у оквиру програма Црногорска музичка сцена где ће још наступити женски и мјешовити хор музичке школе из Котора, Вили Фердинанди, Игор Переazić, Жарко Мијковић, Дамир Мездзанић, клавирски дуо Татјана Прелевић-Ратимир Марзиновић, квартет са флаутом Лела Петшић, Вили Фердинанди, Р. Мерџанић, и И. Переazić, клавирски дуо Жарко и Лела Мијковић, дуо гитара и виолончело, Срђан Булатовић и Игор Переazić, калвирски трио Т. Прелевић, Ж. и Л. Мијковић, камерни оркестар РТВ Црне Горе с диригентом Јулијом Марићем и солистом Ратимиром Мартиновићем...

Д. Радуловић

ТРАГОМ ДОКУМЕНТА ПРОШЛОСТИ (63)

ПРИПРЕМА: Mr МАРКО Ђ. ИВАНОВИЋ

ДОБРОВОЉАЧКЕ ЗЕМЉЕ У ПАНЧЕВАЧКОМ РИТУ

(Имена добровољаца који су добили земљу)

(Наставак из прошлог броја)

43. МИТРОВИЋ Pero ЈОВО, из Подличка, увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 45990 од 7. новембра 1938. признато му је својство добровољаца-бораца.

Према рјешењу Министарства пољопривреде бр. 62276/39 налази се на списку за додјелу земље у тзв. Панчевачком риту. Обзиром да је владала велика неизвесност око стварног насељавања добровољаца у Панчевачком риту, Јово је успио да добије нову земљу у општини Банатско Каћарђево у Банату, површине 8 км² и 1107 кв. хвата.

47. РАФАИЛОВИЋ Lуке КОСТО, из Рафаиловића. Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 8760/31. признаје му се својство добровољаца-бораца. Рјешењем Министарства пољопривреде бр. 62276/Vla/1939., начелно рјешење истог Министарства добио је 1935., на списку је о додјели земље у Панчевачком риту. На списку овог Министарства води се под бр. 1292. Према рјешењу Комисије за ликвидацију аграрне реформе у Петроварадину бр. 6852/39. уведен је у посјед 30.IX 1939. на одобrenoј му компетенцији на посједу Колонизационог фонда Министарства пољопривреде у тзв. Панчевачком риту. Земљу је примио у посјед као супосједник преко потписа делегата Јововића, предсједника Главног одбора.

52. СУЂИЋ Krste BOŠKO, из Кастиа. Рођен 2. јануара 1894. Земљорадник. У резервне трупе дошао је 30. VIII 1917., а упућен у оперативну војску у Колун 9.IX 1917.

Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 15366/32. признаје му се својство добровољаца-бораца.

55. ЧУЧУК Шпира МИТАР, из Чучука. Увјерењем Министарства војске и морнарице признато му је својство добровољаца-бораца. Добио је добровољачку земљу у Панчевачком риту у Насељу II и I на овим парцелама и површи-

начелно рјешење овог Министарства добио је 1935., на списку је за додјелу земље у Панчевачком риту.

49. РАЂЕНОВИЋ Илије КРСТО, из Врбе. Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 11573/33. признаје му се својство добровољаца-бораца. Рјешењем Министарства пољопривреде бр. 6852/39. уведен је у посјед на дан 30.IX 1939. на одобрењу му компетенцији на посједу Колонизационог фонда Министарства пољопривреде у тзв. Панчевачком риту. Земљу је примио у посјед као супосједник преко потписа делегата Јововића, предсједника Главног одбора.

50. РАДОВИЋ Ника ЈОВАН, из Дабковића. Рођен 29. децембра 1896. Трговац. Дошао у резервне трупе 18.XI 1917., а отишао у оперативну војску у Колун 31.V 1918. Увјерењем Министарства војске и морнарице признаје му се својство добровољаца-бораца.

53. ТОДОРИЦА Ива МИТАР, из Буљарице. Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 5690/38. признаје му се својство добровољаца-бораца.

56. ЦАМАЊА Ника ПЕТАР, из Буљарице. Увјерењем војске и морнарице Ђ. Д. бр. 60/933. од 21. јануара 1933. признаје му се својство добровољаца-бораца.

57. ШОЉАГА Луке РАДЕ, из Буљарице. Увјерењем Министарства војске и морнарице признаје му се својство добровољаца-бораца.

58. ЏАДИЋ Јован ЈАДИЋ, из Џадића. Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 38089/30. признаје му се својство добровољаца-бораца.

59. ЏАДИЋ Јован ЈАДИЋ, из Џадића. Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 38089/30. признаје му се својство добровољаца-бораца.

60. ЏАДИЋ Јован ЈАДИЋ, из Џадића. Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 38089/30. признаје му се својство добровољаца-бораца.

61. ЏАДИЋ Јован ЈАДИЋ, из Џадића. Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 38089/30. признаје му се својство добровољаца-бораца.

62. ЏАДИЋ Јован ЈАДИЋ, из Џадића. Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 38089/30. признаје му се својство добровољаца-бораца.

63. ЏАДИЋ Јован ЈАДИЋ, из Џадића. Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 38089/30. признаје му се својство добровољаца-бораца.

64. ЏАДИЋ Јован ЈАДИЋ, из Џадића. Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 38089/30. признаје му се својство добровољаца-бораца.

65. ЏАДИЋ Јован ЈАДИЋ, из Џадића. Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 38089/30. признаје му се својство добровољаца-бораца.

66. ЏАДИЋ Јован ЈАДИЋ, из Џадића. Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 38089/30. признаје му се својство добровољаца-бораца.

67. ЏАДИЋ Јован ЈАДИЋ, из Џадића. Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 38089/30. признаје му се својство добровољаца-бораца.

68. ЏАДИЋ Јован ЈАДИЋ, из Џадића. Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 38089/30. признаје му се својство добровољаца-бораца.

69. ЏАДИЋ Јован ЈАДИЋ, из Џадића. Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 38089/30. признаје му се својство добровољаца-бораца.

70. ЏАДИЋ Јован ЈАДИЋ, из Џадића. Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 38089/30. признаје му се својство добровољаца-бораца.

71. ЏАДИЋ Јован ЈАДИЋ, из Џадића. Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 38089/30. признаје му се својство добровољаца-бораца.

72. ЏАДИЋ Јован ЈАДИЋ, из Џадића. Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 38089/30. признаје му се својство добровољаца-бораца.

73. ЏАДИЋ Јован ЈАДИЋ, из Џадића. Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 38089/30. признаје му се својство добровољаца-бораца.

74. ЏАДИЋ Јован ЈАДИЋ, из Џадића. Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 38089/30. признаје му се својство добровољаца-бораца.

75. ЏАДИЋ Јован ЈАДИЋ, из Џадића. Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 38089/30. признаје му се својство добровољаца-бораца.

76. ЏАДИЋ Јован ЈАДИЋ, из Џадића. Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 38089/30. признаје му се својство добровољаца-бораца.

77. ЏАДИЋ Јован ЈАДИЋ, из Џадића. Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 38089/30. признаје му се својство добровољаца-бораца.

78. ЏАДИЋ Јован ЈАДИЋ, из Џадића. Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 38089/30. признаје му се својство добровољаца-бораца.

79. ЏАДИЋ Јован ЈАДИЋ, из Џадића. Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 38089/30. признаје му се својство добровољаца-бораца.

80. ЏАДИЋ Јован ЈАДИЋ, из Џадића. Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 38089/30. признаје му се својство добровољаца-бораца.

81. ЏАДИЋ Јован ЈАДИЋ, из Џадића. Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 38089/30. признаје му се својство добровољаца-бораца.

82. ЏАДИЋ Јован ЈАДИЋ, из Џадића. Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 38089/30. признаје му се својство добровољаца-бораца.

83. ЏАДИЋ Јован ЈАДИЋ, из Џадића. Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 38089/30. признаје му се својство добровољаца-бораца.

84. ЏАДИЋ Јован ЈАДИЋ, из Џадића. Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 38089/30. признаје му се својство добровољаца-бораца.

85. ЏАДИЋ Јован ЈАДИЋ, из Џадића. Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 38089/30. признаје му се својство добровољаца-бораца.

86. ЏАДИЋ Јован ЈАДИЋ, из Џадића. Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 38089/30. признаје му се својство добровољаца-бораца.

87. ЏАДИЋ Јован ЈАДИЋ, из Џадића. Увјерењем Министарства војске и морнарице Ђ. Д. бр. 38089/30. признаје му се својство добровољаца-бораца.

88. ЏАДИЋ Јован ЈАДИЋ, из Џади

ЗАНЕМАРЕНА
КУЛТУРНА
БАШТИНА

МОЗАИК ИЗ РАНОХРИШЋАНСКЕ БАЗИЛИКЕ

Откриће остатака ранохришћанске базилике са фрагментима подног мозаика, испунило је историјску празничу недостатка материјалних извора у периоду од касне антике до појаве Словена на простору Будве. Овим значајним открићем Будва се освједочила као град са изузетном улогом културног и економског упоришта у времену важних друштвених и духовних реформи. Као гранично подручје Истока и Запада, римске, а касније и византанских провинције Превалис, овај медитерански градић је у периоду настанка ове импозантне грађевине (V-VI вијек), био изложен све чешћој најезди варварских племена која су постепено опсједала подручје Балкана. За разлику од римских насеобина у унутрашњости, Будва је у својим минијатурним оквирима успјела да се одбрани, заштити и одржи континуитет живота са тадашњим аутонотним становништвом и новом хришћанском вјером на темељу битних тековина као саоантичке цивилизације.

Просуђујући по димензијама, ранохришћанска базилика представља највећи сакрални објекат подигнут

на простору Старог града Будве. Комплетна површина пода базилике била је, највероватније, прекривена мозаичким тегијама који се историјски директно надовезују на остатаке петровачког мозаика (III - VI вијек), указујући преко карактеристичних симболичких представа на саме почетке хришћанске уметности на нашем Приморју. Не само по симболиди представа на мозаику, већ и по функцији сакралног храма, базилика се и својом архитектуром уклапају у хришћански обред. Фрагменти мозаика (29,085 m²) пронађени су у сјевероисточном дијелу грађевине, то јесте у простору наоса и апсиде. Интересантна је видљива разлика при изради мозаика у апсиди у односу на његову израду у наосу храма. За апсидални дио карактеристичан је избор мањих коцкица при стварању нешто богатије мозаичке структуре у односу на фрагменте из наоса. Може се закључити да је у цјеловитости мозаик рађен у техники „opus tessellatum“, коју одликује ређање камених коцкица неједнаке величине. Понедјељак је између крупнијих, грубље обрађених коцкица јасно примје-

тан материјал везивног малтерског кита. Рустичност и полихромност коцкица које обликују, поред орнаментисаних геометријских поља и идеограма, дводимензионалне приказе птица, флоралних мотива и старозавјетних симбола, основна су карактеристика овог мозаика. У колористичком погледу на мозаику преовлађује употреба бијелих, црвенкастих, зеленкастих и окер тонова. Разбојни камен коришћен за израду овог мозаика води поријекло из непосредне околине Будве, посебно Бечића. На мозаику су, такође, видни трагови каснијег попуњавања оштећења дјелићима тегула које су се првобитно налазиле на прочељу храма. Према првим претпоставкама, мозаик се може довести у везу са мајсторијама једне од школа познате мозаичке радионице у Салони, чији углед, посебно на Приморју, нарочито расте у IV вијеку. У симболичним приказима птица највероватније је да је ријеч о представама голубице која се у хришћанству сматрају симболом душе праведника. У једном од најстаријих текстоа који се односе на „голубицу-душу“ помиње се прича о мучеништву Св.

Поновимо, будванска базилика са својим мозаиком спада у ред најзначајнијих споменика ове врсте на југословенском простору. И поред ове чињенице, ранохришћански мозаик је, већ више од десет година, изложен све већем пропадању у влажном и крајње неадекватном простору хотела „Аvala“, чекајући да се напокон предузму ХИГИЈЕМЈЕРНІЈЕ мјере његове заштите и конзервације. Још давне 1986. године мозаик је овде смјештен под надзором тадашње РО „Стари град“ уз ујерење да је овај смјештај привремен са најдужим трајањем од годину дана. Прихваћен је тада и Предлог конзерваторских интервенција за враћање мозаика и конзервирање по варијанти „in situ“, стручно урађен од стране Републичког завода за заштиту споменика културе - Београд. Стари град

... И ДАНАС

Будва је одавно обновљен, али ранохришћански мозаик је остао заборављен. Остао је да дијели тужну судбину низа културно-историјских споменика који

су имали „срћу“ да буду откриви управо на овом нашем простору. „Новчићи“ сигурно не би овако суворо пропадали.

Луција Ђурашковић

МОЗАИК ПРИ ОТКРИВАЊУ...

ИЗ ИСТОРИЈЕ ШКОЛСТВА

ШКОЛЕ У ПАШТРОВИЋИМА

Зечеци писмености у Пашићевићима сежу у далеку прошлост. Документи, названи од историчара „Паштровским исправама“, поуздано о томе говоре. У њима налазимо, почев од XVI до XVIII вијека, садржај писане и потписане од бројних житеља паштровског краја, који су се, с правом се може рећи, зналачки служили ћириличним писмом.

Истакнути југословенски књижевник и академик, Чедо Вуковић, недавно је у једној бесједи рекао:

„Приморска природа Пашићевића је питома, а историја сурова, па ипак је на овом простору трајала безмало хиљадугодишња писменост. Свједоци су стари манастири и скриптории, те рукописне и штамpane књиге. Ту су и народна прича и пјесма...“

Трудољубови подвиг Саве Дечанца и Стефана Пашићевића, који су написали и штампали „Први српски букавар“ у Венецији 1597. године, заслужује трајно југословенско одање чести њима и њивом надахнутом чину. Нажалост, све до почетка XX вијека, ово народно благо пратила је судбина непознатости. Ни Вук Караџић то није знао,

- Поводом Дана ослобођења наше општине 22. новембра прошле године свечано је отворен Спомен дом Режевићи у згради некадашње школе саграђене 1856. године. Тим поводом о развоју писмености и школства у Пашићевићима говорио је Урош Ј. Зеновић, а „Приморске новине“ у овом броју објављују дио његовог излагања

јер, као што је познато, он је 1827. године написао и штампао у Бечу буквар под истиим именом - дакле равно 230 година касније.

У вријеме настанка Савиног и Стефановог буквара „мало је која европска земља и култура расподлагала сопственим азбучницима“. Па ето, паштровски монаси, аутор инок Сава, уз сарадњу и благослов јеромонаха Стефана, међу првима у Европи написаše прави буквар и подарише га своме народу.

Логично и поуздано се може закључити да су још у XVI вијеку Пашићевићи били у појединачном буквару и из њега се учили писмености!

О школској и преписивачкој традицији овог краја у другој половини XVI вијека говоре и два позната штампара - први је Стефан Пашићевић, о којем је била већ ријеч, а други је

Спиридон Рафаиловић.

Било би неопростиво овом приликом не поменути Никодима Режевићевог, који се још 1423. године јавља као познати иконописац.

Великан рода свог и знамените личности које су изњедрили Пашићевићи кроз своју вишевјековну историју, чији домен просвета, књижевнина, државника или војсковође, не познаје границе, могли би испунити читаве странице са времене енциклопедије.

Када се говори о школству и писмености у нашем крају, не може се забићи још неколико значајних чињеница.

У Будви је 1640. године постојала „Мала граматичка школа“, коју су редовно похађала 12 ћака из Пашићевића, претходно описане.

Школа у Ластви, данашњем Петровцу, коју је у вријеме Шћепана Малог, отворио калу-

ђер Јелисеј из Далмације, седамдесетих година 18. вијека, почбавала је писменост, вјернуку и руски језик, а издржавана је прилозима родитеља који су давали по цекину за сваког ћака.

Школа у Св. Стефану, која се налазила у манастиру Прашкица, најстарија је у Пашићевићима и стара је, предаје каже, колико и сам манастир. Према изјави надбискупа Андрије Зајмајевића из 1689. године, у њој је учитељевао Вучко Мицор, за кога је речено да је био „исте грчке (православне) вјере као и народ“.

Четири манастира, лавре Немањића, били су просветни и културни центри. У њима су, у ствари, биле и прве школе у овом крају.

Изградња школске зграде у Режевићима завршена је 1856. године. Континуирана настава основног образовања добила је нове намјенске просторије, каквих тада, и још дуго потом, није имало сеоско становиште од Бојане до Дебелог Бријега, а није их било чак ни у варошима.

Захвалност за такво хумано дело Режевић је са правом исказују својем саплеменику, ар-

химандриту Димитрији Переziću. Овај врли Пашићевић и велики родољуб, обновио је овом трошку Манастир Режевићи и, у физичку помоћ сељана, подигао речене године школску зграду. Исте године саградио је и мучни млин - вodenici, познати под именом „црковни млин“, да би од прихода млини (ујма) одржавао зграду школе и редовно плаћао стајног учитеља. Новац утрошен у изградњи ових објеката, Переzić је уштедио радије 40 година у Русији, где је изјвесно врјеме био војни свештеник у руској црноморској флоти.

До 1911. године женска ћеци су бавећи се посјећивањем школу, али је и до тада неколико њих редовно пратило наставу и завршавало разреде. Један број паштровских ћеција школовао се и на страни: у Цариграду и Цетињу. Нарочито је вриједно поменути Дјевојачки институт на Цетињу, својевремено највећи степен женског образовања у Црној Гори, кога су с успјехом завршиле неколико петровачких и светостефанских ћеција.

Прва жена која је одбранила докторску дисертацију и постала доктор наука из Општине Будва је Турић Аделаида-Ада, рођена Зеновић, доскорашњи редовни професор Медицинског факултета у Сарајеву.

Занимљиво је поређење по-датака о броју становника на овом терену и данас.

У години 1911. Православне епархије бококоторске, дубровачке и спичанске из 1896. године, налазимо следеће статистичке податке:

Дробнију су имали 26 дома-ова и 128 душа;

Крастац и Ријека заједно 49 дома-ова и 222 душе; Катун и Чамидо заједно 37 дома-ова и 199 душа;

Жуковица 25 дома-ова и 102 душа;

Брда 18 дома-ова и 107 душа;

Новосеље и Грабовица 31 дома-ова, тј. становника;

Миграциони кретања за по-следњих 100 година свела су данас број дома-ова у Режевићима са 112 на 31 дома и уместо 549 само 81 становника, рачунајући при томе и новодосељења домаћинства.

Урош Зеновић

SALONI NAMJEŠTAJA

Budva, Tržni centar, Tel. 086/51-883

Budva, Mediteranski sportski centar

Tivat, 21. novembar bb, Tel. 062/61-321, 61-735

- maloprodaja

- veliko prodaja

- inžinjering

- usluge

- prevoz robe trećim licima

Veliči izbor namještaja i roba za opremu domaćinstava i poslovnog prostora

SCI SHOP COMMERCE INTERNATIONAL

8540 BUDVA, Proljetna 84/1, Tel. 086/52-282

8540 BUDVA, Tivat, 21. novembar bb, Tel. 062/61-321, 61-735

СПОРТ

ИЗМЕЂУ ДВА БРОЈА

Ватерполо, ЈУВАЛ: Бечеј 1-0, Будванска ривијера 22:11; Будванска ривијера - Београд 10:6, Будванска ривијера - Црвена Звезда 12:6.

Црногорска лига у малом фудбалу: ТВ Мајкић - Оптичка 3:8, ТВ Мајкић - Водовод 3:3, ТВ Мајкић - Електро-привреда 1:3.

Права Б одбојачка лига: Обилић - Авале 2:3, Авале - Млади радник 3:1.

Права црногорска кошаркашка лига: Могрен - Улцињ 102:77, Југотек - Могрен 107:92.

ОПШТИНСКА ЛИГА МАЛОГ ФУДБАЛА

IX коло: Тифани - Водовод 2:1, СО Будва - Кремисимо 0:3, Електродистрибуција - Словенска плажа 1:2, Пословни центар - Бајо Пиљавин 2:7, Југопетрол - Меркур 1:8, ПТТ Будва - Медитерански спортски центар 1:1, МУП - ПП Дам-бо 10:1.

НОВО У БУДВИ

ОСНОВАН ЖЕНСКИ КОШАРКАШКИ КЛУБ

Након оснивачке скупштине 20. јануара званично је почeo са радом Женски кошаркашки клуб "Будва". Предсједник скупштине клуба је Драгана Мучалица, а шеф стручног штаба Миле Лакићевић, иначе савезни кошаркашки судија. Оснивање Женског кошаркашког клуба "Будва" иницирали су: Ратко Анастасов, Мира Марковић, Ружа Војиновић, Миле Лакићевић, Душан Ранковић, Драган Мучалица, Васо Вулић, Томо Јоковић, Раде Поповић... За сада клуб броји 20 регистрованих чланница, али се због великог интересовања очекује да ће их ускоро бити и

више. Тренинзи се одржавају у Медитеранском спорском центру и у Основној школи, где се кошаркашица раде тренери Валентина Анастасов и Наташа Лабан.

У Медитеранском спорском центру је 8. и 9. фебруара, Оснивање Женског кошаркашког клуба "Будва" организовао првенство Црне Горе у конкуренцији пионирки. Ту су, поред домаћина, наступили тимови из Херцег Новог, Никшића, Бијеле, Мојковца и екипа "Будућности" из Подгорице, а побиједиле су кошаркашице из Никшића.

Д.Р.

Шах

НАЈБОЉИ МИХАЉЕВИЋ, ЂУПИЋ И ШУМАР

Шаховски клубови "Шахматик" и "Будва" организовали су општинско првенство за пионире, омладинце и сениоре. Такмичења 13 пионира и 14 омладинаца одржана су 15. и 16. фебруара у Средњој школи "Данило Киш". Ђојан Шумар, је међу пионирима освојио прво место победом у свих седам партија, други је Миодраг Стевовић са пет поена, а трећи Дејан Стевовић са 4,5 поена. Од омладинаца најбољи је био Мирко Ђупић који је освојио шест поена из седам партија, Милан Антић је други са пет поена, а Мирза Вучић трећи са такође пет поена. Сви учесници пионирског и омладинског првенства су чланови "Шахматика" и полазници шаховске школе коју организује клуб.

На појединачном сениорском првенству Будве за 1997. годину, одржаном 17. до 23. фебруара, у хотелу "Могрен", учествовало је 14 такмичара од којих је шест мајсторских кандидата са правом директног учешћа на првенству, док су остали то право стекли у квалификацијама. Прво место освојио је Митар Михаљевић, прошлогодишњи победник, друго Јелко Ракочевић, треће Никола Бајковић, четврто Милош Радојић, пето Миро Терзић, шесто Слободан Влаовић и седмо Бранислав Бешовић.

Сениорско првенство Будве је било категоријог карактера, и на њему је Слободан Влаовић добио прву категорију. Првенство је водио републички судија Веселин Балшић. Д.Р.

PROGRAM RADIO BUDVE

ПОНЕДЈЕЉЈАК

07.30 JUTARNJI PROGRAM
11.00 HIT HOROSKOP
12.00 COUNTRY COUNTDOWN USA
14.00 KULTURNI MAGAZIN
16.00 SPORTSKA RAZGLEDNICA
17.30 BUDVANSKA HRONIKA
18.00 SPORTSKI VREMELJOV

11.00 HIT HOROSKOP
13.00 CARSTVO LJUBAVI
13.30 VOYAGE
16.00 SPORT - MUZIKA
17.30 BUDVANSKA HRONIKA
18.00 OZON
19.00 ROCKTRON
20.00 NOĆNI EXPRESS

SUBOTA

07.30 JUTARNJI PROGRAM
11.00 TOP RAVANELLI
12.00 HIT HOROSKOP
12.30 ZVJEZDANI TRAČ TIME
16.00 FONTANA ŽELJA
18.00 SPORTSKI KVIZ

NEDJELJA

07.30 JUPI
08.30 KOMENTAR
09.30 TOP-CLASSIC
10.05 GRAD
10.55 VODIĆ
11.00 DISCO PRESSING
13.00 CITY-PASSAGE
17.00 DOMENICA OUT

MALI OGGLASI

10.15, 11.45, 15.15, 17.15,
19.45
NEDJELJOM:
10.45, 15.15, 19.15

VIJESTI

SVAKIH SAT VREMENA
SUBOTOM I NEDJELJOM U 10,
15, 19
■ HIT DANA/NEDJELJE
POSLIJE VIJESTI

■ OD 20.00 DO 07.30
MUSIC NON-STOP

ОПШТИ ПОЗИВ

На основу члана 326. Закона о Војсци Југославије повозивају се регрутски рођени 1980. године и раније, који до сада из било којих разлога нијесу уведени у војну евиденцију и регистровани, а имају стално или привремено боравиште на територији општине Будва, да се у што краћем року јаве Војном одсјеку Тиват - Одељак Будва од 7 до 12 часова ради извршавања регрутске обавезе.

Регрут је дужан са собом понијети: личну карту, или извод из матичне књиге рођених, потврду из школе уколико је на школовању, свједочанство о завршеној школи и возачку дозволу, ако је посједује.

Неодказивање овом позиву повлачи одговорност по члану 340. Закона о Војсци Југославије.

ВОЈНИ ОДСЈЕК

SHAP INTERNATIONAL
EXPORT - IMPORT

85310 Budva, ul. Mediteranska 7, Yugoslavia
Tel. 086 51 513, Fax: 086 51 175

* АГЕНЦИЈСКИ ПОСЛОВИ - PRIVATNI SMJEŠTAJ
* TRGOVINA NA VELIKO I MALO
PREHRAMBENIM PROIZVODIMA

BANEX
proizvodnja, export-import, inženjering, turizam i usluge

SVE VRSTE GRAĐEVINSKIH POSLOVA
STANOVNI ZA TRŽIŠTE
REKONSTRUKCIJE I ADAPTACIJE

85310 BUDVA, Primorski bataljon 10, te./fax 086/52-790, tel. 51-764

RESTORAN "GRBALJ"

Trg Sunca bb Budva Tel. 41-564, 51-344, 52-300

**SVI DOMAĆI SPECIJALITETI,
KASTRADINA,
BAKALAR,
SVE VRSTE RIBE,
JAGNJEĆE PEĆENJE,
ROŠTILJ,
GOTOVA JELA ...**

ELEKTROJUG

PREDUZEĆE ZA TRGOVINU, TURIZAM, UGOSTITELJSTVO I USLUGE sa p.o.
Trg Sunca bb Budva, Tel. 41-564, 51-344, 52-300 Telefax: 52-300

prodaja kompletog elektromaterijala,
isvođenje radova na trafostanicama, dalekovodima i javnim rasvjetama,
polaganje kablova i svi elektroinstalaterski poslovi,
brze intervencije električara

ПРИМОРСКЕ НОВИНЕ

Оснивач листа Скупштина општине Будва, Издавач јавно предузеће "Информативни центар" Будва. Директор Душан Божовић Главни и одговорни уредник Ваиса М. Станишић. Уређује Редакциони колегијум: Ваиса М. Станишић, Саво Грговић, Лујија Ђурашковић, Бошко Богетић и Драган Радуловић. Штампа НП "Победа" Подгорица. Адреса: "Приморске новине" - Трг сунца 1, поштански фах 14, 85310 Будва. Телефон (086) 51-487 (редакција), 52-024 (општа служба), телефон (086) 52-024. Број жирослучаја 50710-603-5-2853 код НБЈ-ЗОП Будва. Годишња претплата 40 динара, полугодишња 20 динара.